№ 188 ՈՒՐԲԱԹ, 27 ՕԳՈՍՏՈՍԻ 1910 ՈՒՐԲԱԹ, 27 ՕԳՈՍՏՈՍԻ № 188

ԵՐԵՍՈՒՆՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул., № 5.
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Խմբագրատան տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Խմբագրատան տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Հասցէն. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ». TIFLIS, Rédaction «MSCHAK».

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՑ ՎԵՐՋԸ 4 ՌՈՒԲԼԻ

12 ամսվ.՝ 10 ր., 6 և 7 ամսվ. 6 ր., ամսակ. 1 ր. Ամերիկա՝ տարեկան 6 դոլլար, Եւրոպա՝ 32 ֆր., Պարսկաստան՝ 10 ր., Թիւրքիա՝ 120 ղրուշ։
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն, նոյնպէս և 40 կոպ. (կարելի է և նամակադրոշմով)։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են. I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպ., վերջին երեսի վրա՝ 10 կոպ.։ Կովկասից դուրս յայտարարութիւնները ընդունվում են բացառապէս Торг. Домъ „Л. и Э. Метцль и К°“ ֆիրմայի միջոցով Մոսկվայում, Պետերբուրգում և Վարշավայում։

ԱՆՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԵՐԴՈՒԵԱԼ-ՀԱՒԱՏԱՐՄԱՏԱՐ
ՏԻԳՐԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆԸ
ՏԵՂԱՓՈԽՎԵԼ Է

Սօլօլակ, Պասկեվիչի փ., № 1, տ. Րօզէնֆելդի (ուր գտնվում է նահանգ. վարչութիւնը)
Հասցէն՝ Тифлисъ, улица Паскевича, № 1, присяжному повѣренному Тиграну Нерсесовичу Іоаннисянцу. (Հ. Կ.) առ. 1000. 10—1

Դպրոց Կատ. Լիսիցեանի

Տեղափոխվում է նոր, աւելի ընդարձակ բնակարան՝ Սերգիեվսկայա փող. սեփ. տ. № 20, վերին յարկ։ Ընդունվում են տղաներ և աղջիկներ պատրաստականի ստորին, միջին և բարձր բաժանմունքներն և առաջին դասատունը (աղջիկները նաև 2-րդ դաս.) օգոստոսի 27-ից առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև 2-ը։ Ուսումը սկսվելու է սեպտ. 6-ին։ (27,1.) առ. 918. 5—4

ԱՅԼԵՒՍ ՉԸ ՅԵՏԱՁԳԵՆՔ

Երէկվայ մեր յօդուածում ընդգծելով ուսուցիչներ պատրաստելու անհրաժեշտութիւնը՝ մենք ասացինք, որ մեր Թեմական դպրոցները պէտք է իրանց վրա վերցնեն այդ մասին հոգատարութիւն, և մասնաւորապէս եղանք Ներսիսեան դպրոցի վրա, որ նա պէտք է նախաձեռնող հանդիսանայ այդ գործում։

Անշուշտ, նոյնը կարող էր անել և Էջմիածնի ճեմարանը, որը սակայն դեռ կազդուրվելու վիճակի մէջ է և մի քանի տարի է հարկաւոր, որ նա կարող լինի ծառայել իր կոչմանը արժանաւոր կերպով։

Մանկավարժական բաժին բանալ Ներսիսեան դպրոցում կարելի կը լինէր հէնց ներկայ ուսումնական տարվայ ընթացքում եթէ ոչ սեպտեմբերից, գոնէ փոքր ինչ աւելի ուշ և կամ յամենայն դէպս երկրորդ կիսամեակից։

Ծրագիր մշակելը և ուսուցիչներ հրաւիրելը, անշուշտ, ժամանակ է պահանջում, բայց եթէ եռանդուն կերպով աշխատանք սկսվի, երկու երեք շաբաթում կարելի է պարզել գործի էական և հիմնական մասերը այնքան, որ կարելի լինի ձեռք զարկել նրա սկզբնաւորութեան։

Մեզ կարող են ասել՝ այսքան տարի սպասելուց յետոյ ի՞նչ փոյթ, եթէ մի տարի ուշ սկսվի ուսուցիչներ պատրաստելու գործը։

Ցաւն այն է, որ մեր հասարակական գործերում մենք միշտ նկատել ենք, որ նրանք յետաձգվում են ամսից ամիս, տարուց տարի և յետոյ նորից մոռացվում են այնպիսի մի ժամանակ, երբ անյարմար է դիմել նրանց անմիջական իրագործութեան, ուստի նրանք դարձեալ յետաձգվում են անպատրաստ լինելու շնորհիւ՝ անորոշ ժամանակով։

Ուսուցիչներ պատրաստելու և մանկավարժական բաժիններ բանալու խնդիրը ամենևին նոր խնդիր չէ և աւելի քան քառորդ դար է, որ դրված է մեր հասարակութեան առաջ. բայց նա առաջ չէ շարժվում և կարծես ամեն անգամ յարուցվում է միայն այն դիտումով, որ նորից յետաձգվի ապագայի համար։

Պէտք է վերջապէս նրան իրագործել, մանաւանդ որ մեզ շրջապատող հանգամանքները ստիպում են գանցառու չը լինել այդ կարևոր խնդրի վերաբերութեամբ։

Թէ հայ հասարակութիւնը, թէ կրթական շրջանները և թէ կառավարչական հաստատութիւնները պէտք է հաւատացած լինեն, որ մեր դպրոցների համար ուսուցիչներ և ղեկավարներ պատրաստելու գործը դրված է լուրջ և ամուր հիմքերի վրա, որ յատուկ հոգատարութիւն է արված զինելու ապագայ մանկավարժական գործողին այն գիտութեամբ և հմտութեամբ, որ անհրաժեշտ է նրա գործունէութեան՝ բեղմնաւոր և արդիւնաւոր լինելու համար։

Յետաձգելով գործը դարձեալ մի տարով՝ մենք ոչ մի երաշխաւորութիւն չունենք, որ նա դարձեալ չի յետաձգվի կրկին մի քանի տարիներով։

Իսկ եթէ այս տարվանից դրվի գործի սկզբնաւորութիւնը, այն ժամանակ հետևեալ տարում նա դարձած կը լինի մի կանոնաւոր և պատկառելի գործ, որը արդէն կը սկսի տալ իր պտուղները։

Այլ ևս չը յետաձգենք։

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ռէվել, 25 օգոստոսի

Պաշտօնապէս տեղեկացվեց, որ Նորին Մեծութեան ներկայացուցիչը Էստլանդիայի միացման և Պետրոս Մեծի արձանի բացման հանդէսներին լինելու է Մեծ Իշխան Կոնստանտին Կոնստանտինովիչը։ (Հ. Գ.)

Պետերբուրգ.—Այս օրերս Պետերբուրգ է վերադառնալու Կովկասի Փոխարքայ կոմս Ի. Ի. Վօրօնցօվ-Դաշկօվը ընտանիքով։

Աթէնք, 25 օգոստոսի

Եկաւ գահաժառանգ Նիկոլան։ (Հ. Գ.)

Սան-Ֆրանցիսկօ, 25 օգոստոսի

Հանրապետականների առաջադիմական թևը նահանգի կօնվօնտում յաղթութիւն տարաւ աջակողմեան թևի վրա և ընդունվեց Րուզվելտի լիդէրութիւնը։ (Հ. Գ.)

Վիեննա.—Հրատարակված է Գալիցիայի փոխարքայի գաղտնի հրովարտակը այն մասին, որպէսզի միջնակարգ դպրոցներում չընդունվեն ռուսական ծագում ունեցող անձինք։

ԹԻՒՐՔԻԱ ԵՒ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Կ. Պօլիս, 25 օգոստոսի

Երէկ իտալական դեսպանը կնոջ հետ՝ գալով նաւակով քաղաք՝ ցանկացաւ մօտիկ կանգնած կառքը նստել։ Կառապանը չը կատարեց դեսպանի ցանկութիւնը։ Ծեծ սկսվեց դեսպանի սպասաւորի և կառապանի միջև։ Ժողոված ամբոխը սկսեց սպառնալիքներ կարդալ, յետոյ յարձակվեց սպասաւորի վրա։ Նաւակից վազեցին նաւաստիները և ազատեցին դեսպանին և կնոջը ամբոխի ձեռքից։

Իտալական դեսպանը հաղորդեց, որ Րիֆադ փաշան ներողութիւն խնդրեց իրանից և խոստացաւ խիստ պատժել յանցաւորներին։ Պէրայի կառավարիչը, արտաքին գործերի մինիստրի օգնականը և ներքին գործերի մինիստրութեան ներկայացուցիչը կառավարութեան անունից ներողութիւն խնդրեցին իտալական դեսպանին։

Արգելվեց ռուսական մրգերի և կօնսերվների ներմուծումը։

Հրաման ուղարկվեց շուտով ծառայութեան կանչել չորրորդ զօրաբանակի րէզէրվներին։

Արժանահաւատ աղբիւրներից բըղխող տեղեկութիւնների համաձայն, Թիւրքիան Անգլիայում պատուիրում է մի զրահանաւ և 20 փոքր նաւեր։

Թիւրքաց լրագիրները գոհունակութիւն են յայտնում հովանաւորող պետութիւնների պատասխան-նօտայի առիթով։ (Հ. Գ.)

Թէհրան, 25 օգոստոսի

Ֆինանսական խորհրդատուների ազգայնութեան հարցը տարաձայնութիւն է յարուցանում. մինիստրները առաջարկում են ֆրանսիացիների, պատգամաւորների մի մասը՝ շվէյցարացիների, միւս մասը՝ ամերիկացիների։ Վերջիններիս վարկը չափազանց աճեց ազգային շրջաններում։

Բախտիարների մէջ ըստ երևոյթին կայացել է ժամանակաւոր համաձայնութիւն։

Թէհրան են կանչվում ցեղի աւագոյն ներկայացուցիչները հաստատուն համաձայնութիւն կապելու համար։

Մէջլիսը հաստատեց այն օրինագիծը, որի համաձայն հրաւիրվելու են 7 ամերիկացիներ ֆինանսական մինիստրութեան համար և մի ֆրանսիացի՝ ներքին գործերի մինիստրութեան համար։ (Հ. Գ.)

Թաւրիզ, 25 օգոստոսի

Ռուս առևտրականները սկսում են հետաքրքրութիւն ցոյց տալ Ատրպատականի շուկային։ Շաքարի գործարանների և թէյի ֆիրմայի ներկայացուցիչների Թաւրիզ այցելելուց յետոյ, եկաւ մի խոշոր մետաղաձուլական ֆիրմայի հաւատարմատարը և պայմանագիր կապեց Թիֆլիսայ պղնձի համար։ (Հ. Գ.)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ԱՄԱՌԱՅԻՆ ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ

Կայսերական համալսարանում տեղի ունեցող ուսուցչական ամառային կուրսերի, ինչպէս նախկին յօդուածումս շեշտել էի («Մշակ» № 166), ծրագիրը հնար եղածի չափ ճոխ և բազմակողմանի էր։ Կուրսերը բաժանված էին երկու սեկցիայի՝ հումանիտար և բնապատմական, ապա երկու սեկցիաների համար ընդհանուր՝ մանկավարժական բաժնով։ Հումանիտար սեկցիայի առարկաներն էին՝ ռուսաց պատմութիւն, ընդհանուր պատմութիւն, ժողովրդական տնտեսութեան հիմնական խնդիրներ, փիլիսոփայութեան պատմութիւն, ռուսաց գրականութիւն, ընդհանուր գրականութիւն և լեզուագիտութիւն։ Բնապատմական սեկցիայի առարկաներն էին՝ բնագիտութիւն, քիմիա, կենդանաբանութիւն, բուսաբանութիւն, տիեզերագրութիւն, երկրաչափութիւն։ Բացի վերոյիշեալ հանրագիտական, բնագիտական դասախօսութիւններից, այլ և կարդացվեցին մի շարք դասախօսութիւններ, որոնք չէին մտնում այս ծրագրի մէջ, ինչպէս ֆրանսիական յեղափոխութեան պատմութիւնը. սակայն պէտք է նկատել, որ ինչպէս վերջինիս, նոյնպէս որոշ դասախօսութիւններին ոստիկանական հսկողութիւն կար։ Չը նայելով որ ուսուցչական կուրսեր կազմակերպող յանձնաժողովը դիմել էր քաղաքապետին, թոյլտուութիւն խնդրելու որ լսարանական ուսուցիչներից կազմվի

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԵՐ ԷԿՍԿՈՒՐՍԻԱՆ

I

Գարնանային սիրուն առաւօտներից մէկն էր։ Այդ օրը, եթէ չեմ սխալվում՝ երեքշաբթի, երկրորդ դասին ունէինք հայոց լեզու։ Դասարանում հաւաքված սպասում էինք հայոց լեզուի ուսուցիչ պ. Ճզմաճեանին։

Երբ նա ներս մտաւ, մենք մեր թելադրութեան տետրակները հանեցինք, որովհետև նա առաջուց յայտնել էր մեզ, որ պէտք է թելադրութիւն գրենք։ Այսօր էլ ներս մտնելով, մի քանիսին դասերը հարցնելուց յետոյ, չեմ յիշում ինչ առիթով, նա մեզ յայտնեց, թէ Բակուրիանը շատ լաւ տեղ և ամարանոց է, հրաշալի շրջականեր ունի և Բօրժօմին շատ մօտ է գտնվում։ Այնտեղ գնում են ամեն գարուն՝ շատ հեռու տեղերից ճանապարհորդներ, որովհետև այնտեղից արևի ծագումը շատ գեղեցիկ կերպով է տեսնվում և այլն։ Եւ նա մեզ յայտնեց, որ աւ.-ուսուցչին խնդրենք, որպէսզի մեզ զբօսանքի տանի Բակուրիան, իսկ այդ զբօսանքը մի քանի օր կը տևէ։ Նա մեզ ասաց նոյնպէս, որ նախօրօք յայտնենք մեր ծնողներին և տեսնենք, թէ նրանք կը համաձայնեն թէ՞ ոչ։

Պ. Ճզմաճեանը Բակուրիանի գեղեցիկ տեսարաններից օրինակներ բերեց, այնպէս որ բոլորս էլ սրտանց ցանկացանք անպատճառ գնալ։ Եւ մենք չիմացանք, թէ ամբողջ դասամիջոցն ինչպէս անցկացաւ։ Երբ դասավերջի զանգը տուին, և մենք դասարանից դուրս եկանք, բոլորս էլ շատ ուրախ տրամադրութեան տակ էինք գտնվում, այնպէս որ պ. Ճզմաճեանի մօտից չէինք հեռանում դասամիջոցներին և շարունակ հարցեր էինք տալիս, թէ արդեօք, եթէ գնալու լինենք, քանի՞ օր կը տևէ էկսկուրսիան, երբ կը գնանք և այլն։

Վերջապէս մենք, յարմար ժամանակ գտնելով, յայտնեցինք էկսկուրսիային մասնակցելու մեր ցանկութիւնը մեր աւագ-ուսուցիչ պ. Հովսեփեանին։ Նա նախ զարմացաւ, որ մենք իմացել ենք, և ապա ասաց, որ ինքը վաղուց մտածել է այդ մասին, բոլոր ուսուցիչներն էլ համաձայն են, բայց միայն դեռ մտածում են միջոցների վերաբերմամբ և այլն։

Մենք՝ աշակերտուհիներս՝ օրվայ նորութեան մասին՝ ցրվելով մեր տները՝ յայտնեցինք մեր ծնողներին։ Ես համոզված էի, որ հայրս կը թողնէ ինձ մեր աշակերտական էկսկուրսիային մասնակցելու, ուստի աւելի լաւ համարեցի մայրիկիս յայտնել։ Երբ նրան ասացի, նա բոլորովին չը համաձայնվեց, ասելով թէ մենք կուշանանք մի քանի օրով, օտար տեղում մենք ո՞րտեղ պէտք է իջևանենք, գիշերները ո՞րտեղ պէտք է քնենք. կարող է պատահել, որ ճանապարհին հիւանդանանք. այդ դէպքում մեզ ո՞վ պէտք է խնամէ, և այլ սրանց նման առարկութիւններ, որոնք ինձ շատ տխրեցրին ու յուսահատեցրին։

Առաւօտեան, երբ եկանք դպրոց, իմ ընկերուհիներից շատերը դպրոցի դրան առաջ կանգնած՝ միմեանց հարցնում էին, թէ իրանց ծնողները թողնում են։ Նրանք հարցրին և ինձ, և ես դրական պատասխան չը տուի. ասացի, թէ դեռ չեմ հարցրել ծնողներիս։ Ես, բոլորին հարցնելով, իմացայ, որ բացի մի քանիսից՝ միւսների ծնողները թողնում են։ Երբ իմացայ, որ մի քանիսի ծնողներն էլ համաձայն չեն, իմ տխրութիւնը մի քիչ փարատվեց. մտածեցի՝ «գոնէ միայն իմ ծնողները չեն, որ դժգոհ են դրանից»։

Իմ ընկերուհիները շատ ուրախ էին, և նրանք թէ դասի ժամանակ և թէ դասամիջոցներին հարցնում էին ուսուցիչներին դրա մասին։ Նրանց ուրախութեանը չափ չը կար։ Մենք բոլորս էլ շարունակ հաւաքվում էինք դասարանի մէջ և էկսկուրսիայի մասին խօսում։

«Էկսկուրսիա» խօսքը առաջին անգամ որ լսեցինք, չէինք հասկանում, թէ ինչ է նշանակում, իսկ յետոյ մեր աւ.-ուսուցչին հարցնելով իմացանք։ Երբ տուն գնացինք, ես կրկին խնդրեցի մայրիկիս, որ գոնէ ինձն էլ թոյլ տայ գնալու, «որովհետև բացի քչերանից՝ բոլորի ծնողներն էլ թողնում են»—ասում էի նրան։ Բայց իմ ջանքերը ի զուր էին լինում, չէր աջողվում մայրիկիս համոզել։ Երբ մեր դրացիներից մի քանիսը այս բանը լսեցին, եկան մայրիկիս մօտ և յայտնեցին, թէ չը լինի որ թողնէ, որովհետև բոլորն էլ կը բամբասեն և վատ բաներ կը մտածեն մեր մասին։

Մայրս աւելի ամրապնդեց իր խօսքը, երբ դրացիները այդպէս ասացին։ Եւ ես երբ ուզում էի դրա մասին խօսել, նա յանդիմանում էր ինձ, ասելով որ միւս անգամ դրա մասին չը խօսեմ, որովհետև ինքը մի անգամ ասել է «ոչ», և «ոչ» էլ կը մնայ։ Թէ դպրոցում և թէ տանը երբ դրա մասին խօսք էր լինում, ես շատ էի տխրում, մտածելով թէ բացի ինձանից և մի քանիսից բոլորն էլ կը գնան։ Ես շատ էի թուլացել և յուսահատվել, այնպէս որ նոյնիսկ դասերս չէի կարողանում սովորել։ Մայրիկս երբ տեսաւ, որ ես շատ եմ տխրել և նոյնիսկ դրա համար օրերով կարգին չեմ ուտում, սկսեց ինձ համոզել՝ ասելով.

— Բակուրիան ի՞նչ կայ. թող միւսները գնան, իսկ ես քեզ առանձին կուղարկեմ կամ Բագու, կամ Բաթում։

Բայց այդպէս ասելով նա աւելի էր տրխրեցնում ինձ, և ես շարունակ ասում էի.

— Ոչ Բաթում եմ ուզում և ոչ Բագու. ես միայն ուզում եմ, որ ընկերուհիներիս հետ լինեմ. նրանք ուր որ գնան ես էլ նրանց կը հետևեմ։

Մայրս ամեն կերպ աշխատում էր խօսքի բերել ինձ, բայց չէր աջողվում. ես աւելի ես տխրում էի։

Մենք ամեն օր հարցնում էինք աւագ-ուսուցչին, թէ երբ ենք գնալու։ Վերջապէս նա մի օր յայտնեց, թէ գնալու ենք յունիսի 1-ին կամ 3-ին։ Պ. Հովսեփեանը յայտնեց նոյնպէս, թէ ինքը գրել է Բաթում Մեսրոպ աւ.-քահանայ Մելիքեանին, որպէսզի սա միջնորդէ հայոց դպրոցում մեզ օթևան յատկացնելու նպատակով։ Տէր-հօրից շնորհակալութեամբ նամակ է ստացել, որով արդէն ապահովված է համարում օթևանի հարցը Բաթումի հայոց դպրոցի մէջ։

Մայրս, տեսնելով որ ես շատ եմ տխրել, վերջապէս ասաց, թէ կը թողնէ միայն այն պայմանով, եթէ բոլորի ծնողներն էլ համաձայնեն և թողնեն իրանց աղջիկներին։ Ես մի քիչ ուրախացայ, երբ այդ խօսքը լսեցի մօրս բերանից։

Մինչև այդ ժամանակ ես հայրիկիս դեռ ոչինչ չէի ասել դրա մասին, որովհետև գիտէի, որ նա կը թողնէ։ Բայց մայրս կրկին փոշմանեց և ընդդիմացաւ իմ գնալուն։

Մինչ այս մինչ այն՝ մեր աւ.-ուսուցիչը մեզ մի օր պատուիրեց, որ բոլորիս ծնողները կիրակի օրը ժամը 10-ին հաւաքվեն դպրոց, որպէսզի նրանց հետ խօսէ։

Այդ ժամանակ մեր ընկերուհիներից ամեն մէկը զանազան բաներ էր հաղորդում աւագ-ուսուցչին, թէ մի ծեր կին միշտ գալիս է մայրիկիս մօտ և ասում է՝ «Ինչպէս ես հաւատում քո աղջկանը ուսուցիչներին և նրանց ձեռքն ես տալիս. դրանք այնպիսի մարդիկ են, որ երբ մի այդպիսի գործ կատարում և տանում են նրանց այնպիսի հեռու տեղեր, ամեն վատութիւն էլ կանեն, նոյնիսկ ձեր աղջիկներին բոլորին էլ կը փախցնեն»։ Միւսերն էլ ասում էին սրանց նման խօսքեր։ Այնպէս որ սրանցից երևում էր, թէ մեր էկսկուրսիայի միտքը չը հասկանալով՝ մեր քաղաքի ժողովուրդը յայտնում է այդպիսի վատ կարծիքներ։

Ես մօրս յայտնեցի, որ աւագ-ուսուցիչը կանչել է ծնողներիս. բայց որովհետև նրան մեր բարեկամներից շատերը համոզել էին ինձ թողնել, ուստի նա մի կերպ համաձայնել էր և աւելորդ համարեց կիրակի օրը դպրոց գնալ։

Վերջապէս բոլորիս ծնողներն էլ համաձայնվեցին և մենք պատրաստվում էինք գնալու։ Այս անգամ որոշվել էր ոչ թէ ուղղակի Բակուրիան գնալ, այլ Բաթում, Փօթի, Քութայիս, Զակվա և այլն, և յետոյ՝ եթէ աջողվի՝ Բակուրիան։ Սկզբում որոշված էր եղել Ախալքալաքի վրայով գնալ Բակուրիան և դառնալ Ախալցխա, իսկ յետոյ աւելի լաւ համարվեց Բօրժօմ գնանք, որպէսզի այնտեղից վերոյիշեալ քաղաքները երկաթուղով ուղևորվելով, թէ ծով տեսնենք, թէ շոգենաւ և այլ հետաքրքրական բաներ։ Եւ մենք անհամբեր սպասում էինք յունիսի 3-ին, որովհետև գնալու էինք այդ օրը։

Ճանապարհածախսի գործն էլ կարգադրվել էր։ Մեզնից ամեն մէկը 3-ական, 4-ական և 5-ական րուբլի տուեց, իսկ իրանք ուսուցիչները և ուս.-ուցչուհիները տուել էին 25, 10, 5 եայլն րուբլի. մի խոշոր գումար էլ պարտք էին արել եայլն։

II

Յունիսի սիրուն առաւօտներից մինն էր (յունիսի 3-ը), երբ մենք պէտք է մեր դպրոցական էկսկուրսիան կատարէինք դէպի Բօրժօմ, Բաթում, Զակվա, Փօթի, Քութայիս։ Ինձ պատել էր մի անզուսպ ուրախութիւն. ամբողջ գիշերը համարեա թէ անքուն, մտածութեան մէջ էի։ Ժամը առաւ. 3-ն էր, երբ ես զարթնեցի. ինձ հետ միասին նոյնպէս զարթնեց մայրիկս։ Չը նայած որ նախորդ օրը չորերս և միւս իրեղէններս դասաւորել էի, բայց և այնպէս կրկին նայեցի, մոռացված իրերը դասաւորեցի և այնուհետև պատրաստվեցի հայրիկիս հետ դպրոց գնալու։ Ժամը $3^1/_2$-ն էր, երբ մենք տանից դուրս եկանք. հազիւ մի քանի քայլ

մի յանձնաժողով, որը պէտք է նախապատրաստական և լրացուցիչ աշխատանքների ձեռնարկի մանկավարժական և մեթօդիկային խնդիրների վերաբերմամբ, ամփոփելու, արձանագրելու և ռէզօլիւցիաներ կազմելու, սակայն այս դիմումը առանձին պատճառաբանութեամբ մերժվեց: Առաւօտեան ժամը $9^1/_2$-ից մինչև երեկոյեան ժամը 10-ը մէջ ընդ մէջ տեղի էին ունենում գիտական և մանկավարժական դասախօսութիւններ, սակայն ուսուցիչ-ուսուցչուհիներն առանց բացառութեան ներկայ էին. չը նայելով սարսափելի յոգնածութեանը, բայց այնուամենայնիւ աշխատում էին դասախօսութիւնները բաց չը թողնել. տեսնել պէտք էր, թէ որպիսի մեծ հետաքրքրութեամբ լսում էին:

Մամուլի սուղ էջերը չեն ներելի մէկ առ մէկ գրել վերև թւածս բոլոր գիտական, փիլիսոփայական դասախօսութիւնների վերաբերմամբ, այլ կը բաւականանամ միայն ընդհանուր գծերով խօսել այն բազմաթիւ չօշափված մանկավարժական հարցերի մասին, որոնք այսպէս թէ այնպէս կը լրացնեն և կը պարզաբանեն մեր դպրոցական ծրագիրների թերի և պակասորդ կողմերը:

Նախ Լապշին դասախօսեց՝ փիլիսոփայութեան պատմութեան կապակցութիւնը մանկավարժական պատմութեան հետ և հոգեբանութիւն:

Մանկավարժութիւնն առ հասարակ աւելի քան վիճվել ու հետաքրքրվել է մայրենի լեզուի դասատուութեան խնդրով, ուստի այս տեսակէտից առանձին, եթէ կարելի է այսպէս ասել, կենտրոնական տեղը բռնում էր Դուշիչկինի դասախօսութիւնը՝ մայրենի լեզուի դասատուութիւն և գործնական մանկավարժութիւն. ահա սրա շուրջն էին պտտվում մասնաւոր և խմբական վիճաբանութիւնները, և այս դասախօսութիւնը գրեթէ կուրսերի սկզբից մինչև վերջը տևեց, որի մասին անհրաժեշտ և խիստ կարևոր եմ համարում աւելի կանգ առնել:

Ցարգևի դասախօսն ընդհանրապէս ժողովրդական դպրոցների մասին խօսելիս՝ մի ընդհանուր տեսութեամբ յայտնեց, որ մինչև 19-րդ դարի սկզբին ուսման և կրթութեան հիմքը համարում էին ուտիլիտարիական նպատակները. հումանիտարական հայեացքներն ուսման և կրթութեան վերաբերմամբ՝ սրանց հետ դպրոցական հանրակրթական գաղափարները, որի նպատակը պէտք է լինի բազմակողմանի ներդաշնակ կրթութիւն և զարգացում մարդկային անհատական ընդունակութիւնների, սոյն գաղափարներն երևում և ընդարձակվում են միայն Ռուսօյի, Կանտի և Պեստալոցցիի ժամանակ: Պեստալոցցին՝ իբրև դպրոցական գործի կազմակերպողի՝ մանկավարժական ֆորմուլայով անցեալ ամբողջ դարում առաջնորդվում էին և մինչև այսօր էլ նա չէ կորցրել իր նշանակութիւնը. բայց նա չափազանց ընդարձակ է, չափազանց սխօլաստիկ. նրա մէջ կարելի է գտնել զանազանակերպ բովանդակութիւններ: Բաւական է ասել, որ նրա վրա է յենվում կլասիկական դպրոցը, որի կողմնակիցները հին լեզուները համարում էին իբրև լաւագոյն զարգացման մատերիալ. սրանից և բղխում է այսպէս կոչված «ձևական կրթութիւնը». սակայն ներկայումս ուսման և կրթութեան գործում աւելի աչքի է ընկնում ձգտում դէպի նոր ուղղութիւն, դէպի նոր ճանապարհ. այս ձգտումը թէև դեռ ևս չէ ձևակերպվել, բայց գնալով աւելի և աւելի պարզվում է. լեկտօրի կարծիքով՝ այդ նոր հոսանքի մէջ կայ մէկ ընդհ. ցանկութիւն՝ տալ կրթութիւն կեանքին համապատասխան, այսինքն՝ դպրոցը պէտք է անհատի բազմակողմանի ներդաշնակ զարգացումը համակերպէ ներկայ պատմական դարաշրջանի ժողովրդական պահանջներին, և սա չէ ներհակում Պեստալոցցիի ֆորմուլային, այլ նրա լրացումն է. այսպէս՝ առաջնորդվելով այս սկզբունքներով՝ ազատել դպրոցը սխօլաստիկ ուղղութեան ճիրաններից և դնել նրան կեանքի համապատասխան հիմքերի վրա:

Ապա մանրամասնաբար կանգ առաւ դասաւանդման մեթօդիկայի վրա, թւեց ժողովրդական դպրոցի հիմքը կազմող առարկաները, ինչպէս են՝ կրօն, լեզու, թւաբանութիւն, բնագիտութիւն, որոնց հետ անհրաժեշտաբար պէտք է անցնել աշխարհագիտութիւն, պատմական և հասարակագիտական առարկաներ. ընթերցանութեան նիւթը պէտք է կազմել հասարակական-կրթական, ժամանակակից, գործնական և, որ ամենից գլխաւորն է, գեղարուեստական գրական արժէք ունեցող օրինակներից. սա այնպէս տանել, որ միևնոյն ժամանակ ազդէ մանկան բարոյական և մտաւոր առաջադիմութեանը և ծառայէ իբրև միջոց էսթետիկայի և լեզուի զարգացման համար:

Նիւթն ընտրելիս պէտք է ղեկավարվել երկու կրիտերիումով՝ մանկավարժական և սօցիալական, որպէսզի նիւթը, մատերիալը գոհացում տայ մանկավարժական պահանջներին, նա անպայման մատչելի պէտք է լինի սաների հոգեբանութեանը և մտաւոր աշխարհահայեցողութեանը, միևնոյն ժամանակ ընդգրկելով իր մէջ աւելի շատ օրինակելի տարրեր. բարոյագիտական շրջանում առաջին տեղը պէտք է տալ և աշխատել զարգացնել սաների մէջ մարդկային արժանապատուութեան զգացմունքները. ապա խրիստոմատիաների գործածութեան մասին խօսելիս յայտնեց, թէ հակառակորդ հոսանքի դիմադրութիւններն ոչ մի կրիտիկայի չեն դիմանում, և չնչեց վերջինների գործածութեան կարևորութիւնն իբրև դասական գրուածքների ժողովածու. սակայն յօդուածները ձգձգված, շատ լուրջ և մանրամասն բնաւորութիւն չը պիտի ունենան, որպէսզի սաները կենտրոնացած մտածողութեամբ սովորեն և գիտակցաբար վերաբերվեն դէպի ընթերցումը:

Կարևոր եմ համարում այստեղ ի միջի այլոց յիշել, որ Դուշիչկինը կազմել է «Наша Рѣчь» դասագիրքը միջնակարգ դպրոցների առաջին երեք դասարանի համար. կարելի է և գործածել ծխական ժողովրդական դպրոցների բարձր դասարանների համար. այս դասագիրքն անհամեմատ համապատասխանում է ներկայ մանկավարժական պահանջներին և աւելի քան ունի իր մէջ սօցիալական տարրեր:

Գ. Դերենիկեան

Պետերբուրգ, 8 օգոստ.

(Կը շարունակվի)

ԲՈՂՈՔՈՒՄ ԵՆ՝ ԵՐԲ ԴԱՆԱԿԸ ՈՍԿՈՐԻՆ Է ՀԱՍՆՈՒՄ

Ծանր է, շատ ծանր և միանգամայն աննախանձելի հայ թղթակցի վիճակը գաւառական քաղաքում կամ գիւղում. գրում է՝ վայ է, չէ գրում, լռում է՝ խիստ վայ է. երկու դէպքումն էլ նա անզուսպ բրաւնով բամբասվում, անարգվում ու հալածվում է: Առաջին դէպքում թղթակիցը, եթէ այս կամ այն ցաւալի, անպատուաբեր և միանգամայն վնասակար երևոյթի մասին ճշգրիտ տեղեկութիւններ է տալիս մամուլի էջերում ընթերցող հասարակութեանը, նա իր բնավայրում — յանցագործութեան վայրում—այլևս գլուխ դնելու տեղ չունի. նա երբեմն չունի նոյնիսկ իւրայինների աչքին ուղիղ նայելու, հասարակութեան մէջ երևալու, որովհետև կը քարկոծեն, կանպատւեն նրան: Երկրորդ դէպքում աւելի խիստ կերպով նա կը բամբասվի, երբ տեսնէ իր շուրջը կատարվող անտանելի երևոյթները և անտարբեր մնայ, լուռ մնայ, աչքերը փակէ՝ չը տեսնելու համար ոչ մի բան:

Ահա գաւառական թղթակցի վիճակը. նա երկու թէժ կրակի մէջ կանգնած է, որ կողմը դիմում է՝ այրվում ու խանձվում է…

Հա, մեր լրագիրների էջերում մերթ ընդ մերթ հանդէս են գալիս գաւառական քաղաքներից, աւաններից ու գիւղերից պատահական լրատուներ, որոնք հրապարակով բողոքում են այս կամ այն անիրաւութեան, անարդարութեան, ապականված, վարակիչ, մարդկային ստոր վարմունքների դէմ, քստմնելի բարքերի դէմ և այլն և այլն:

Եւ անպատճառ այդպիսի խիզախ թղթակիցները իրանց ամբողջ թոյնը հէնց իրանց գրութիւնների սկզբում թափում են իրանց քաղաքի, աւանի կամ գիւղի տէրտէրի կամ՝ եթէ ունեն դպրոց՝ խեղճ վարժապետի գլխին:

Այդպիսի թղթակիցներից ոմանք կատաղութեան փրփուրը բերաններին ի լուր աշխարհի պոռում են, որ իրանց տէրտէրը տգէտ է, ծեր է, այլևս անկարող է պաշտօնավարել եկեղեցում ու հովւել իր հօտը: Ոմանք թէ՝ իրանց տէրտէրը այրի է, իրանց գիւղում կամ քաղաքում հարսներին, նոյնիսկ աղջիկներին գայթակղեցնում է, ճամբից հանում… Ոմանք թէ՝ իրանց տէրտէրը ոչ այս և ոչ այն պակասութիւնը ունի, միայն և միմիայն մի սոսկալի մոլի կողմ ունի՝ օր ու գիշեր թղթախաղի տարված է, մինչև լոյս խաղում է ու ամամբառով գլուխն ու խելքը թողած թղթախաղութեան վայրում ժամերգութիւնը առանց տէրտէրի վերջացնելուց յետոյ՝ անապարում եկեղեցի… Ոմանք թէ՝ մեր տէրտէրը շատ ուսումնական լինելուց մսի կարգին-կան թէն անցկացրած, տաք-տաք լաւաշները միւս ձեռքին՝ բազարից գալիս է ամեն առաւօտ տուն՝ բազարըղը անող տիկնանց հետ խունջիկ-մունջիկ անելով, քաղցը զրոյց անելով…

Թղթակիցներից ոմանք տէրտէրին հանգիստ են թողնում առ այժմ՝ իր առատ հունձը անելու, բռնում են խիստ անտէր-անտիրական խեղճ վարժապետի օձիքից: Վարժապետը իրան շատ ազատ է պահում, շարունակ աղջիկների ու տիկնանց հետ զբօսնում է՝ նրանց ուղեղի մէջ լցնելով հազար ու մի տեսակ վնասակար գաղափարներ: Ոմանք թէ՝ իրանց վարժապետը տարին մի քանի անգամ պսակվում է իրանց գիւղում կամ քաղաքում, ու դարձեալ ամուրի հեռանում այնտեղից… Ոմանք թէ՝ իրանց վարժապետը մի վիթխարի մոլի կողմ ունի, որ ամբողջ հասարակութեան, նոյնիսկ ազգի պատիւն է շօշափում. նա օրվայ 23 թանգագին ժամերը վատնում է անիրաւ մամոնայի վրա, մտածելով թէ ինչպէս անէ որ իր դասն բռունցքով ձեռք բերած գրօշները տոկոս բերեն:

Այո, այդ ամենը կատարվել են և այժմ ևս կատարվում են հայաբնակ վայրերում, ի հարկէ առաւել կամ պակաս կերպով: Միայն հարցը նրանումն է, թէ մամուլի հզօր ձայնը, խօսքը ազդում է արդեօք միլիտաններում գիշերները պարկա-պըզուկով քէֆ անող, թղթախաղի մէջ իր մտաւոր պաշարն ու կեանքը վատնող (էլ չենք ասում փողի ու ընտանիքի մասին), իր բանաւոր հօտը Աստուծոյ խնամքին թողնող տէրտէրների բթացած ուղեղների վրա: Ազդում են արդեօք այդ տեսակ բողոքները այն տէրտէրների վրա, որոնք հզօր «արխա» ունեն, կուսակցութիւն ունեն, պաշտպաններ ունեն: Ազդում են միթէ, ասացինք, այդ տեսակ գրութիւնները, որոնք մնում են բարձր իշխանութեան կողմից «ձայն բարբառոյ յանապատի»… իսկ գրութիւնը շարունակ մնում է նոյնը՝ աւելի և աւելի գրգռելով հասարակութեան կրքերը:

Բողոքում են աֆէրիստ, խաբեբայ, դաւաճան վարժապետի դէմ. սակայն նա ապահով կերպով շարունակում է պաշտօնավարել մօտակայ քաղաքներից կամ գիւղերից մէկում՝ ուխտած լինելով իր գործը նոր, անծանօթ հասարակութեան մէջ զգուշութեամբ առաջ տանել, որ հրապարակ հանող չը լինի, պատահական թղթակցի գրչի զոհ չը գնայ…

Այդ ամենը լոյս աշխարհ է հանվում այն ժամանակ միայն, երբ դանակը գալիս ոսկորին է հասնում. իսկ մինչև ոսկորին հասնելը՝ մեր խեղճ ժողովուրդը ոչխարային համբերութեամբ այդ բոլոր անարգանքները սիրով տանում է, որովհետև ինքը յոյս ունէր, որ չարիքը, համաճարակը լայն ծաւալ չի ստանայ՝ իր արիւնը ծծելու, միսը ուտելու, կմախք դարձնելու… Այո, ժողովուրդը քիչ թէ շատ զգում իր մեղսակցութիւնը տէրտէրների ու վարժապետների յանցագործութեան մէջ, որովհետև ինքն է, որ նրանց լրբացրել, կատաղեցրել, երբ ջանին է կապել… Նա՝ ժողովուրդը մեղաւոր է ըստ ամենայնի, որ տէրտէրին իր գլխի ու տան տէրն է կարգում, ուտեցնում, տաղացնում, մինչև ինքնամոռացութեան հասնելը ջանին կապում գինին ու օղին՝ «չիքեաստա», մելամաղձիկ «բայաթիներ» երգել տալիս հարսների ու օրիորդների մէջ… Այո, ժողովուրդը մեղաւոր է, երբ նորընծայ քահանային XX դարի գաղափարական հովիւ դարձնելու համար՝ ընտանիքներում սովորեցնում է «վերտուշկա», «սաուկօլկա», «բանչօկ» և այլ տնաւէր խաղեր: Ու երբ բանը բանից անցնում է, խեղճ տէրտէրը (ականջը կանչի Բաթումի հռչակաւոր տէր-Կօտէի) ոտով-գլխով, հոգով, սրտով նուիրվում է այդ նոր փեշակին, շահաւէտ արհեստին,—սկսվում է բողոքների տարափը թափվել իրանց ձեռքով ապականվածների գլխին:

Այո, ժողովուրդը ինքն է մեղաւոր, որ իր վարժապետը լպրծած մէկն է դուրս գալիս, չէ արդարացնում իր յոյսերը դէպի նա:

Ժողովուրդը այդ ամենը հասկանում ու զգում է, ուստի չաստանում է միայն ստուերախիտ ծառերի տակին բամբասելով, տըրտնջալով, իր ամօթից խեղդվելով…

Բայց արդարութիւնը պահանջում է մեզանից չը թաքցնել այս ամենը ի զգուշութիւն և ի խրատ մեր լքեալ ժողովրդի. «Չարիքը պէտք է սաղմի մէջ խեղդել»: Արդեօք դուք այդպէ՞ս էք վարվում ձեր տէրտէրի, տիրացուի, ժամկոչի, վարժապետի հետ, հասարակական-ազգային գործչի հետ, երբ նա աջ ու ձախ սկսում է ձեր ընտանիքներում լող տալ անվախ ու համարձակ: Չէ՞, այդպէս չը պատժենք նրանց մամուլի միջոցով, որ շատերի համար դա մեծ պատիւ է, որ իրանց վրա էլ ուշք դարձնող կայ, այլ մեր հասարակական դատաստանով նախ պատժենք և ապա հաշիւ տանք հրապարակով աշխարհին:

Ափսո՜ս թէ կրկնվեն նման դէպքեր ամեն տեղ և ամենուրեք. ափսո՜ս թէ անպատիժ կերպով այդ «հերոսները» դեռ պարծենան ուրիշ տեղերում իրանց սխրագործութիւնները պատմելով: Բաւ. լեցի:

Սթափվենք ու զգաստանանք գէթ այսուհետև:

Սօլդադէ

ՄԻԱՀԱՄՈՒՌ ՋԱՆՔԵՐՈՎ

Կօօպերատիվ ձեռնարկութիւնները, շահագիտական տեսակէտից, այժմեան պայմաններում մեծ դեր կարող են կատարել ժողովրդական տնտեսութեան վերաբերմամբ: Երբ զանազան ապրանքների գների տատանումները կամ բարձրացումները, կենսական մթերքների հետզհետէ նուազումը և ժողովրդական սպառելու պիտոյքների ձեռքից ձեռք խլվելը օրվայ խնդիրներ են դառել ռամիկ ժողովրդի համար, և երբ ընչաքաղց մթերավաճառների կամայականութիւնները օր աւուր ընդարձակ չափերով են արտայայտվում,—այդ դէպքերում անշուշտ կօօպերատիվ ընկերութիւնները միայն կարող են ազդեցիկ դեր խաղալ գաւառական հասարակական կեանքում և զսպել ժողովրդի քսակը շահագործող առևտրականների ախորժակը:

Երբ այսօր գաւառական անգիտակից ժողովուրդը, անկարող լինելով հասկանալ իր սպառած ապրանքների գինը, ստիպված է ոչխարի համբերութեամբ կամ եզի համաձայնութեամբ տարվել այս և այն վաճառականին խուլ ու մունջ, երբ գիւղական խաւար ամբոխը, չը հասկանալով իր չարն ու բարին, չը գիտենալով իր տնտեսական դրութեան աննորմալութիւնը կամ իր ապրուստի բարեփոխման ձևը, ամեն կողմից տուժում է տնտեսապէս և հեծում է անտանելի պարտքերի տակ,—այդ դէպքերում նոյնպէս կօօպերատիվ ձեռնարկութիւնները (գիւղական վարկային բանկեր, սպառողական ընկերութիւններ և այլն) միայն կարող են նրանց փրկել անկումից, վերակենդանութիւն տալով գաւառական ժողովրդի քայքայված տնտեսութեան:

Երբ կօօպերատիվ ձեռնարկութիւնները կամ սպառողական ընկերութիւնները մեծ գործ են կատարում մեզնից շատ աւելի քաղաքակիրթ երկիրներում և տնտեսապէս օգնութիւն հասցնում ժողովրդի զանազան դասակարգերին մեզնից աւելի ձեռնհաս հասարակութեան մէջ, ապա որքա՜ն շահաւէտ կը նկատվեն այդ գործօնները մեր խաւար շրջապատի համար, որտեղ ժողովուրդը օրն ի բուն վիզը ծռած կանգնած է այս ու այն մթերանոցի առաջ, միշտ և ամեն օր աղերսանքով մաշում է վաշխառուի շեմքը և հազար ու մի նեղութիւններով և տառապելական գներով հազիւ-հազ ձեռք է բերում (ի հարկէ ապառիկ) իր ընտանիքի օրապահիկը, իր կենսական պիտոյքները…

Մենք կարծում ենք, թէ որքան այդ ձեռնարկութիւնները օգտակար են եւրոպական երկիրների ժողովրդի համար, տասնապատիկ և աւելի նրանք օգտակար կը լինեն մեր շրջապատի համար: Եւ (կօօպերատիվ ընկերակցութիւնը) այն-քան էլ դժուարին կամ ծանր զոհաբերութիւն չէ պահանջում, որքան շատերը կարծում են: Հարկաւոր են միայն միութիւն, հաւատարմութիւն և եռանդ ունենալու հետ նաև ժողովրդի տնտեսութեան նախանձախնդիր անձինք, որոնք միահամուռ ջանքերով սկսէին տանել գործը իրանց ուսերի վրա: Այո, ընկերակցութեամբ, միահամուռ ոյժերով և երիտասարդական ընդարձակ խաւերի մասնակցութեամբ կարելի է հրաշքներ գործել գաւառական ժողովրդական շրջաններում, մի ժողովուրդ, որ կարօտ է օգնող ձեռքերի և ձեռներէց անձերի օժանդակութեան…

Մենք գիտենք գաւառում այնպիսի անձնաւորութիւններ, որոնք հազարներ վէր դնելով և մասնաւոր առևտուր անելով տարվայ վերջը ոչ միայն ոչինչ չեն վաստակել, այլ և մի բան էլ կորուստ են ունեցել (օրինակ ապառիկներից). բայց ընկերակցական, կօօպերատիվ ձեռնարկութեան մէջ հազար ռուբլիներ պէտք չեն, այլ տասնեակ կամ հարիւրաւոր ռուբլիներ միայն կարևոր են, բացի այն, որ գործը ըստ ինքեան հասարակական է, ձեռնարկութիւնը վեհ և նպատակը բարի:

Թող, ուրեմն, մեր երիտասարդ ոյժերը, եթէ իրանք լոկ խօսքերով չեն կերակրում ժողովրդին, հանդէս գան և, միահամուռ ջանքերով, սկսեն տարածել ժողովրդի մէջ ընկերակցական ձեռնարկութիւնների գաղափարը: Մենք կարծում ենք, որ գաւառական ինտելիգենցիան, որ կօօպերատիվ ձեռնարկութիւնների նախակարապետն է ժողովրդական տնտեսութեան նկատմամբ, իր մասնակցութեամբ անշուշտ չի դժգոհի սպառողական ընկերակցական կազմակերպութիւնից և բացի բարի անուն վաստակելուց՝ դեռ ևս սեփական շահ և օգուտ կունենայ, թող թէ նպաստած կը լինի գաւառական ժողովրդին թէ տնտեսապէս և թէ նիւթապէս:

Գ. Սիմոնեան

Նոր-Բայազէտ, 18 օգոստոսի

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Ղզըլ-Չախչախ, 24 օգոստոսի

Մեր շրջանում կալը վերջանալու վրա է. գիւղացիք ընդհանրապէս գոհ են. մի քանի տեղ շատ լաւ հունձ է եղել: Մասնաւորապէս Ղզըլ-Չախչախեցիք չը գիտեն որտեղ ամբարեն դարմանը (յարդը). այժմեանից սկսել են ծախել պուդը 10 կոպէկով: Ղզըլ-Չախչախում կան 6—7 կապալառուներ, որոնք ունեն խոտ և դարման կապելու մամուլ-մեքենաներ (прессъ): Ահա դրանք այժմեանից հաւաքում են խոտ, անհագին դէզեր են կազմում, դարմանը մարագները լցնում, որպէսզի մի երկու շաբաթ յետոյ, երբ բանւորների օրավարձը կիջնի, սկսեն մամուլներով խոտը և դարմանը կապել և երկաթուղով ուղարկել Անդրկովկասի զանազան վայրերը: Խոտի պուդը գնում են 18—20 կոպ., մամուլով սեղմելուց յետոյ ծախում են 30—35 կոպ.: Դարմանը առնում են 10 կ., կապելուց յետոյ ծախում են 20—22 կ.: Եթէ ի նկատի առնենք բանւորներին տրված չնչին օրավարձը (40—80 կոպ.) և մեքենայի շատ քիչ ծախսը, պարզ կը լինի, թէ ինչու խոտի այդ կապալառուները տարէ-տարի թէ թւով են շատանում և թէ գործն են ընդարձակում:

Անցեալ տարի մի խումբ գիւղացիների մէջ միտք էր յղացել իրանց դարմանը և խոտը չը ծախել Ղզըլ-Չախչախի կապալառուներին, այլ մի մեքենայ բերել և սեփական գործ սկսել: Մի քանիսը վախեցան. սակայն 2 հոգի, ընկերացած, մեքենան բերել տուին 500 ռուբլով և այժմ օրական մի քանի հարիւր, մինչև անգամ հազար պուդ մամուլի տակ կապում են:

Այժմ միաժամանակ մի քանի տեղերից նոյն տեսակ ձեռնարկութեան ձայներ ենք լսում. անցեալ տարի յետ կանգնած գիւղացիք պատրաստվում են առաջիկայ տարի նոյնպիսի մի գործառնութիւն սկսել:

Տեսնում ենք, որ գիւղացիների մէջ հասունացել է աւելի օգտակարի և լաւի ձգտումը:

Յիշածս փաստը միակը չէ:

Երկրագործական աշխատանքներին զուգընթաց՝ գիւղացիք սկսել են կատարել նաև այլ աշխատանքներ: Մի Պօլի կայ, նա ունի խոտ և դարման կապելու 3 մեքենաներ: Այժմ մօտ 10 բանւոր են աշխատում այդ մեքենաների վրա, իսկ ինքը, Պօլին, իր կալում կամ է քշում, թեղն է էրնում… Միաժամանակ երկու գործ. մէկը միւսին չէ խանգարում, այլ լրացնում է:

Մի ուրիշը՝ Դաւիթ-ամի՝ պարապում է մեղուապահութեամբ. ունի 25 փեթակ և յետ չէ ընկնում իր գլխաւոր պարապմունքից՝ հողագործութիւնից:

Մի երրորդը պահում է թռչուններ. միւսները ընկերովի բերել են տաւել և շահագործում են հնձող և փոցխող նոր տեսակի մեքենաներ…

Գիւղում այս մի ամիս է, ինչ բացված է մանր վարկի ընկերութիւն, որից մի քանի գիւղացի արդէն փող են վերցրել: Մի քանիսը խորհրդակցում են կօօպերատիվ խանութ հիմնելու մասին…

Այս բոլորը մեզ թոյլ են տալիս եզրակացնելու, որ գիւղում հիմք է դրվում ինտենսիվ կուլտուրայի. գեղջուկը իր ստեղծագործող աշխատանքը խելացիօրէն է բաշխում. շահագործվում են բնութեան գաղտնի հարստութիւնները: Քարերի տակից, սարերի լանջերից, ծաղիկներից դուրս են հանվում մեղրը, ձուն, ոսկին և ամբարվում են գիւղացու խրճիթում: Կատարելագործվում է կաթնատնտեսութիւնը, մուտք են գործում նոր գործիքներ: Գիւղացիք դադարում են միայն գետինը պապերի պէս քչփորելուց. միանում են, կազմում են մանր կօօպերատիվ ընկերութիւններ և բերում են զանազան գործիքներ, թանգ-

---

արած կը լինէինք, որ ես խնդրեցի հայրիկիս՝ ինձ տանել այն ընկերուհուս տունը, որի հետ առաջուց պայման էի կապել միասին գնալու դպրոց:

Հայրիկս չը մերժեց իմ խնդիրը, և մենք միասին գնացինք իմ ընկերուհու մօտ, որ արդէն պատրաստ կանգնել էր դռան մօտ և սպասում էր ինձ: Ես ուրախ-ուրախ դիմաւորեցի նրան և հայրիկիս խնդրեցի, որ գնայ տուն: Իսկ ես և իմ ընկերուհիս միասին գնացինք մեր ուսուցչուհու մօտ, որի տունը այնքան էլ հեռու չէր: Մենք շտապ-շտապ ներս մտանք և, բարևելով օրիորդ Աւետիսեանին, խնդրեցինք որ շուտ հագնվի, որովհետև նա դեռ նոր էր վեր կացել իր տեղից: Շուտով հագնվեց օրիորդը և պատրաստելով իր իրեղէնները տուեց ծառային, որ գնանք, բայց որովհետև նա սպասում էր մեր միւս ուսուցչուհիներից մէկին, այն է՝ օրիորդ Մեծատուրեանին, խնդրեց մեզ մի քիչ էլ սպասել:

Դուրս գալով պատշգամբ, մենք բոլորս անհամբեր սպասում էինք նրա գալուն: Ես ուրախ-զուարթ կանգնած, անուշ ինքնամոռացութեամբ տարված, դիտում էի իմ շրջակայքը:

Գիշերային բազմաթիւ լուսատուները երկնքում ամբողջ գիշերը ուրախ-ուրախ ժպտալուց ու շրջելուց յետոյ՝ քուն էին մտել: Դրանցից մի քանիսը դեռ էլի արթուն էին, բայց էլի գունաթափ ու դալկացած՝ հերթով մօտենում էին իրանց վախճանին:

Երկնակամարի արևելեան հորիզոնում մի նոսր կարմրութիւն հետզհետէ բարձրանում, փռվում էր երկնքի երեսին: Մօտ էր արշալոյսի ծագումը: Ցանկալի արագութեամբ շառագունեց արևելքը և վայրկենաբար նախ դէպի վեր և ապա ուղիղ դուրս վազեցին հրեղէն ճառագայթները:

Լոյսն արդէն բացվել էր, բայց օրիորդը չէր երևում. ժամը 4-ից անց էր. մենք այլևս չը սպասեցինք նրան և, վերցնելով մեր իրեղէնները, շտապեցինք դպրոց գնալ:

Շտապ-շտապ առաջ գնալով հազիւ-հազ հասանք դպրոց. այնտեղ հաւաքվել էին համարեա մեր բոլոր ընկերուհիները, բացառութեամբ մի քանիսի:

Իրեղէններս դասաւորելով պատշգամբում, սկսեցինք խումբ-խումբ ման գալ դաւիթում և ուրախ-ուրախ խօսակցել մեր ճանապարհորդութեան մասին: Իմ ընկերուհիներից մի քանիսն էլ, ներս ու դուրս վազելով, սպասում էին ֆուրգօնին: Ժամը $4^1/_2$-ն էր, երբ հաւաքվել էին մեր բոլոր ընկերուհիները, աւագ-ուսուցիչը, ուսուցիչներն ու ուսուցչուհիները, բայց ֆուրգօնները չէին երևում: Մենք բոլորս կանգնած դռան մօտ՝ սպասում էինք նրանց. յանկարծ հեռուից նկատեցինք, որ գալիս են: Ամեն մէկն իր կապոցը ձեռքին սպասում էր: Վերջապէս ֆուրգօնները եկան, և մենք սկսեցինք մեզ համար նստելու և իրեղէնները դասաւորելու տեղեր պատրաստել. մենք բոլորս բաժանվեցինք երկու խմբի և այնպէս նստեցինք ֆուրգօնների մէջ:

Աշակերտուհիներս թւով ընդամենը 14 հոգի էինք, իսկ ուսուցիչ-ուսուցչուհիները և աւագ-ուսուցիչը թւով 8 հոգի: Բոլոր էկսկուրսանտներս թւով ընդամենը 22 հոգի: 3 ուսուցիչ, 2 ուսուցչուհի և 7 աշակերտուհի նստեցինք մի ֆուրգօնում, իսկ միւսում նստեցին աւ.-ուսուցիչը, 2 ուսուցչուհի և 7 աշակերտուհի: Մենք բոլորս զուարթ, ոգևորված, բարձրաձայն վիճում էինք. աննկարագրելի էր մեր ուրախութիւնը, մանաւանդ ֆուրգօնի մէջ: Իմ ընկերուհիներից մի քանիսը ոգևորված ճառեր էինք խօսում, և ամեն մէկը պերճախօսութեան մէջ կամենում էր մրցել միւսի հետ:

Մօտաւորապէս 4 ժ. 40 ր. էր առաւօտեան, երբ մենք դուրս եկանք դպրոցից:

Ախալցխա Սօֆիա Պօղոյեան

(Կը շարունակվի)

բայց անհրաժեշտ մեքենաներ...

Այս բոլորը միթէ գրաւական չեն «երկրի վշտի» դանդաղ ոչնչանալուն, մեր երկրի արդիւնաբերութեան զարգանալուն, գիւղացոց տնտեսապէս հարստանալուն։

Այսօր միայն յայտնի եղաւ, որ խոլերայով հիւանդներ և մեռածներ կան նաև Քիւրուկդարա գիւղում։ Այս գիւղը նոյնպէս գտնվում է Կարս-չայի ափին, ունի մօտ 150 տուն։ Այնտեղ մի օրվայ ընթացքում մեռել են՝ տեղական քահանան, նրա կինը, զաւակները և մի քանի գիւղացի։ Ինչպէս պարզվում է, խոլերայով մահացման դէպքեր այդ գիւղում եղել են և առաջ, սակայն գաղտնի են մնացել։

Համաճարակը շարունակվում է նաև մի քանի գիւղերում, չը նայած սկսվող ցրտերին։

Երկաթուղու Կարայազ կայարանում խոլերայով մեռել է հեռագրող-կինը։

Ի դէպ. իշխանութիւնը, չը բաւականանալով մի ֆելդշերով, այստեղ է ուղարկել մի ուսանող-բժշկի, որն և շրջում է գիւղերը։

Գ. Տէր-Ռուբինեան

—

Լագօդաղ, 21 օգոստոսի

Մեզանում մինչև անցեալ տարին գոյութիւն ունէր ծխական դպրոց, թէև ոչ կանոնաւոր, այլ թոյլ դրութեամբ, բայց և այնպէս երեխաները փողոցներում չէին թափառում։

Հոգաբարձութիւնը այս տարի որոշեց կանոնաւոր դպրոց պահել և ոչ թէ կիսատ-պատ, ինչպէս եղել է անցեալ տարիներում. նա որոշեց վարձել կանոնաւոր ուսուցիչ, վարժուհի ռուսաց լեզուի և ձեռագործի և քահանայ կրօնի դասերի համար. համաձայն որոշման, հոգաբարձութիւնը վարձեց ուսուցիչ Կարապետ Աղամեանցին և տուեց նրան լիազօրութիւնը՝ վարժուհի և քահանայ վարձելու։

Երիտասարդութիւնը, լսելով այդ որոշումը, անչափ ուրախացաւ կանոնաւոր դպրոց ունենալու առիթով. բայց ափսոս որ այդ ուրախութիւնը երկար չը տևեց։

Մի խումբ խառնակիչ մարդիկ, որոնցից մի քանիսը նպատակ ունէին հոգաբարձու դառնալու, սաստիկ լարվեցին հոգաբարձական կազմի դէմ և սկսեցին ժողովրդին գրգռել հոգաբարձուներից մէկի դէմ, որպէս զի կարողանան քանդել հոգաբարձական որոշումը։

Այդպէս էլ արին. նրանք քանդեցին ամեն ինչ, և այժմ արդարանում են նրանով, որ իբր հոգաբարձութիւնը իրաւունք չունէր այդ որոշումը կայացնել, առանց ընդհանուր ժողովի։

Եւ այսօր երեխաներն ընկած փողոցները՝ լէզգիներից ձմերուկներ են գողանում։ Հոգաբարձութիւնը այս բոլորը տեսնելով՝ միաձայն որոշեց հրաժարական տալ և հեռանալ պաշտօնից, խլրտումների առաջն առնելու համար։ Եւ այդպիսով, չը նայած որ ուսումնական տարվայ սկիզբը համարեա սկսվելու վրա է, Լագօդաղը չունի ոչ հոգաբարձութիւն, ոչ ուսումնարան և ոչ էլ ուսուցիչ։

Եկւոր

—

Մերվ, 16 օգոստոսի

Դեռ 1909—1910 թ. ուսումնարանական տարեշրջանը վերջանալու ժամանակ երեւում էր տեղիս ծխական դպրոցի աննախանձելի դրութիւնը, երբ ուսուցիչները շաբաթից աւելի սպասեցին, մինչև որ հոգաբարձութեան մի երկու անդամը աւագ ուսուցչի հետ գնացին և ուսուցիչների ռոճիկը շրջակայ Կուշկայից, Թախտաբազարից ու Եօլաթանից ժողովեցին։ Իսկ այս տարվայ ուսումնարանի բացման գործը դամօկլեան սրի պէս կախված էր հոգաբարձութեան գլխին ու նա երկար նիստեր ունենալուց յետոյ մի քանի տասնեակ ծխականների հետ վճռում է այս ուսումնական տարվանից ուսումնարանը բանալ իւրաքանչիւր աշակերտից 15-ական րուբլի ուսման վարձ առնելով։ Ուրեմն աղքատ թէ հարուստ միահաւասար պէտք է վճարեն 15-ական րուբլի, որը միանգամայն անբարեխղճութիւն է, քանի որ կան այստեղ այնպիսի մարդիկ, որոնցից իւրաքանչիւրը կարող է մի դպրոց պահել առանց նեղութիւն զգալու։ Մինչև այժմ ուսումնարանի ծախքը որոշում էր հոգաբարձութիւնը ու գանձում ամեն մի ծխականից այնքան, որքան նրա ոյժն էր ներում։

Ներկայ հոգաբարձական խումբը, որ բաղկացած է հարուստ վաճառականներից, ճիգ է թափում կրթական գործը դնելու աջող դրութեան մէջ, բայց դա նրան չէ աջողվում, որովհետև Մերվի ժողովուրդը, որը կարող է մի քանի ծխական դպրոց պահել, չէ ուզում վճարել ուսումնարանի տուրքը, և մօտ 2000 րուբլի ապառիկ կայ, որի շնորհիւ թէ ուսումնարանն է գտնվում ներկայ աննախանձելի դրութեան մէջ և թէ դա է ստիպել հոգաբարձութեան նրանց դռները մաշելուց յետոյ դիմել ներկայ միջոցին։

Աւելի ցաւալին այն է, որ ապառիկների մեծամասնութիւնը ընկնում է քաղաքիս առևտրական և, եթէ կարելի է ասել, վաշխառուների վրա։ Արդեօք չե՞ն կարմրում նրանք, որ չեն վճարում մի քանի րուբլի ուսումնական տուրքը։

Ներկայ 1910—1911 տարվայ ուսուցչական խումբն արդէն կազմված է գործունեայ անձերից, ու յոյս կայ, որ բարեխղճութեամբ տանեն մատաղ սերնդի կրթական գործը։

Ֆոաոի

—

Զաքաթալա, 21 օգոստոսի

Մեզանում արդէն սկսել է առևտուրը եռալ. արդէն 10 օր է, որ կաղինը դուրս է եկել և տեղիս վաճառականները շտապում են առնել և ուրիշ քաղաքներ ուղարկել։ Կաղնի գինը այս տարի լաւ է. առ այժմս ծախվում է 2 ր. 30 կ.-ից մինչև 2 ր. 40 կ., կարելի է որ էլի աւելանայ։ Անցեալ տարի ծախվում էր 2 ր. 20 կ. և վաճառականները մեծ վնասներ կրեցին, իսկ այս տարի յոյս կայ աջող անցնելու։

Բարամաները (շերամը) դեռ չեն ծախվել. գինը որոշվում է պուդը 48 ր., իսկ գնողներ դեռ չը կան։

Այս տարի Զաքաթալայի շրջանում շատ առատ միրգ կայ, և գիւղացիք տանում վաճառում են Թիֆլիսում, բայց խոլերայի պատճառով գները շատ ընկած են, գիւղացիք շատ վնասներ են անում։

Քաղաքումս կայ փորհարինք, որ երեխաներից մեծ զոհեր է տանում։

Յովհ. Մարտիրոսեան

ՄՍԻ ՍԱԿԱԳԻՆԸ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Հասարակական բնաւորութիւն ունեցող որևէ չարիքի դէմ կռւելու կոչված մի մարմին երբ զգում է իր անզօրութիւնը և չունի նրան արմատախիլ անելու հնարաւորութիւն, այդ մարմինը աւելի լաւ վարված կը լինէր, եթէ յայտնապէս խոստովանէր իր անզօրութիւնը, քան թէ պարզերես դուրս գալու նպատակով ասէր՝ «չարիք գոյութիւն չունի...»։

Թիֆլիսի համար օրէնք դարձած ճշմարտութիւն է, որ մեր «դասաբների օխտիցը» ոչ ոք գալ չէ կարողանում, և նրանք, չը նայելով բոլոր մախանութների պատերից կախված կէս արշինանոց «տակսա» թղթերին, միշտ և հանապազ միսը ծախում են սակագնից 2—3—4 կոպէկ իսկ աւելով։ Սակագնի համաձայն՝ նրանք, ճիշդ է, ծախում են, բայց դրա համար պէտք է գնողը կամ «կօկարդ» ունենայ, կամ բարձր ցիլինդր և կամ ծառայող լինի որևէ հեղինակաւոր անձի մօտ. ահա այսպիսի դէպքերում «պրօտօկօլի» երկիւղի ազդեցութեան տակ նրանք վաճառում են միսը նշանակված գնով։ Իսկ քաղաքի ազգաբնակութեան սպառող մեծամասնութիւնը, եթէ միայն նա չէ բաւականանում կճղակների և շլինքի մասի մսերով, պէտք է եթէ ոչ 4, գոնէ 2—3 կոպ. անպատճառ աւելի վճարի... Տեղական լրագիրներից, սակայն, տեղեկանում ենք, որ քաղաքային առևտրա-տնտեսական մասնաժողովը, շրջելով մախանութները և քննութեան ենթարկելով, եկել է այն եզրակացութեան, որ միսը սակագնից աւելով ոչ ոք չէ վաճառում։ Երանի չէր լինի, եթէ այդ այդպէս լինէր։ Մենք շատ շնորհակալ կը լինէինք, եթէ մեզ ցոյց տային գոնէ մէկ տեղ, որտեղից կարելի լինէր միս գնել, եթէ ոչ իր գնով, գոնէ մէկ կոպէկ աւելավճարով։ Մենք չը գիտենք, ի հարկէ, թէ կոմիսիան ինչ տեսակ քննութիւն է կատարել, որ այդքան բարեյաջող եզրակացութեան է եկել. փաստը սակայն այն է, որ, ինչպէս ասացի, միսը ծախվում է ոչ սակագնի համաձայն, այլ 2—3 կ. աւելավճարով, իսկ սրանում համոզվելու համար հարկաւոր է գնալ և՝ առանց յէշածս նշաններ ունենալու՝ միս գնել...

Բ. Մ.

ՀԱԿԱԺԱՆՏԱԽՏԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Օգոստոսի 24-ին քաղաքային վարչութեան անդամ իշխ. Ա. Մ. Արղութեան-Երկայնաբազուկի նախագահութեամբ կայացաւ մասնագէտ բժիշկների խորհրդակցութիւն ժանտախտի դէմ նախնական միջոցներ ձեռք առնելու հարցի համար։

Քաղաքային սանիտարական-բժշկական տեսուչ Կար. Ստեփանեան ժողովին ծանօթացրեց ընդհանուր գծերով Օդեսսայում ժանտախտի տարածման և այնտեղ ուղարկված բժ. Խարազեանի նամակի հետ, որը, սակայն, կրում է մասնաւոր բնաւորութիւն։

Խորհրդակցութիւնը մտքերի փոխանակութիւնից յետոյ անհրաժեշտ գտաւ, որպէսզի քաղաքային վարչութիւնը առաջադրութիւն անէ դումային միջոցներ յատկացնել հակաժանտախտային մաքառման համար։ Որոշվեց խորհուրդ տալ քաղաքի ազգաբնակութեանը ընդարձակ չափով ոչնչացնել մկներին առայժմ՝ մինչև Խարազեանի Օդեսսայից գալը՝ սեփական տնային միջոցներով։ Հէնց որ գայ բժիշկ Խարազեանը, խորհրդակցութիւն ունենալ մկների աւելի մեծ չափով կոտորելու եղանակների մասին և մրցանակ նշանակել նրանց ոչընչացնելու համար։ Յանձնարարել քաղաքային վարչութեան շինարարական բաժանմունքի տեխնիկներին ուրուագծել էժան վառարանների նախագծեր՝ բռնած մկներին այրելու համար։ Եթէ ժանտախտը մուտք գործէ Թիֆլիս, ժանտախտաւորների համար յատկացնել կանանց նախկին սիֆիլիտական հիւանդանոցի շինութիւնը։ Իբրև չէզոք տեղեր, ուր կարելի լինի տանել մարդկանց այն բնակարաններից, որոնց մէջ ժանտախտով հիւանդ չը լինի, մատնանշվեցին քաղաքային ապաստարանները և մաքսատան դիմացը գտնվող իշխանատեղին։ Որոշվեց նաև միջնորդել դումայի առաջ կառուցանել երկու քարաշէն բարակներ կասկածելի հիւանդներին տեղաւորելու համար։ Բակտերիօլօգիական ժամանակաւոր քննութիւններ կատարել քաղաքային լաբօրատօրիայի մէջ սուր վարակիչ հիւանդանոցին կից։ Անմիջապէս ձեռք բերել բժշկա-սանիտարական մարմնի համար երեքական զոյգ զգեստներ, ձեռնոցներ, վերարկուներ և այլն։ Զափազանց ցանկալի համարվեց արագացնել քաղաքային պրօզեկտուրայի կառուցումը։

Հակաժանտախտային նախապաշտպանողական պատուաստումների հարցը առայժմ թողնվեց բաց։

ԽՈԼԵՐԱ ԵՒ ԺԱՆՏԱԽՏ

—

✦ Բիւլլետեն.—Օգոստ. 25-ի առ. ժ. 9-ից մինչև օգոստ. 26-ի առ. ժամը 9-ը Թիֆլիսում խոլերայով հիւանդացել է 1 հոգի, իսկ խոլերանման հիւանդութեամբ՝ 2 հոգի։ Հիւանդանոցում կային 14 հոգի, աւելացել է 1, առողջացել և դուրս է եկել 1, մեռել են 2, ներկայումս կան 12 հոգի։

✦ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը ստացել է հակաժանտախտային շիճուկ։

✦ Թիֆլիսում խոլերայի երևալու օրից մինչև օգոստոսի 25-ը հիւանդացան ընդամենը 508 հոգի, որից մեռան 207-ը։

—

25 օգոստոսի

Պետերբուրգ.—Թերեքի շրջանում մի շաբաթում խոլերայով հիւանդացան 156, մեռան 82. Դոնի շրջանում հիւ. 758, մեռան 392. Օրէնբուրգի նահ. հիւ. 586, մեռան 247. Խէրսօնի նահ. հիւ. 1,190, մեռան 1,334։

Մայրաքաղաքում մի օրում հիւ. 49, մեռան 19, բժշկվում են 639։

Դումայի այսօրվայ նիստում համարեա միաձայն մերժվեց քաղ. վարչութեան առաջարկած միջոցները ջրի մատակարարումը բարելաւելու մասին։ Վերջում ընտրվեց յատուկ մասնաժողով։

Մայրաքաղաքի գործադիր սանիտարական յանձնաժողովը քաղաքապետի նախագահութեամբ անհրաժեշտ գտաւ երկաթուղային մօտակայ կայարաններից մէկում հաստատել ճանապարհորդների բժշկական քննութիւն, որոնք գալիս են մայրաքաղաք Օդեսսայից։ Քննութիւն է հաստատվելու նաև նաւերի համար։

Հռոմ.—Ապուլիում օրվայ մէջ խոլերայով հիւանդացան 14, մեռան 12։

Օդեսսա.—Հինգ օրվայ ընթացքում ժանտախտով հիւ. 10, առողջացան 8-ը։

(Հ. Գ.)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

✦ Թիֆլիսում դիտաւորութիւն կայ արձան կանգնեցնել Կովկասի նախկին փոխարքայ Մեծ Իշխան Միխայիլ Նիկօլայեվիչի համար։

✦ Սվանէտիայից վերադարձան Կովկասի Փոխարքայի օգնական սենատօր Վատացին և Փոխարքայի խորհրդի անդամ Զուևկօվսկին։

✦ Բակտերիօլօգիական քննութիւնը գտաւ, որ Թիֆլիսի խմելու ջրի մէջ տիֆային բացիլներ չը կան, սակայն Նախալովկայի ջրի մէջ երեւում են դեռ խոլերային բացիլներ։

✦ Թիֆլիսի քաղ. վարչութիւնը էլեքտրաքարշի ընկերութեան դիմումին պատասխանել է, որ էլեքտրաքարշի վագոնները ամեն առաւօտ ախտահանութեան ենթարկելու պարտադիր որոշումը դեռ մնալու է իր ոյժի մէջ մինչև խոլերայի վերջնական խափանումը։

✦ Կովկասի օսմանեան գեներալ հիւպատոս Ջաֆէր-բէյը հեռագրով շնորհաւորել էր Չերնօգօրիայի իշխան Նիկօլայի թագադրութիւնը։ Իբրև պատասխան՝ հիւպատոսը ստացել է անմիջապէս թագաւորի ձեռքով ուղարկված մի շնորհակալական հեռագիր հետևեալ բովանդակութեամբ. «Անկեղծապէս շնորհակալ եմ»։ Յիշենք, որ հիւպատոսը և թագաւորը անձնական մօտ բարեկամներ են։

✦ Կիրակի օրը, օգ. 29-ին, ցեր. ժամը 1-ին, նշանակված է Թիֆլիս քաղաքի երաժշտական գործիչների ընկերութեան հանրամատչելի երաժշտական դպրոցի նոր շինութեան օրհնութիւնը—Վելիկօկնեաժեսկայա փողոցում՝ Զուբալովի անուան ժողովրդական տան կից։

✦ Յօգուտ Թիֆլիս քաղաքի՝ գնահատման տուրք անշարժ կայքերից յունվ. 1-ից առ. օգ. 20-ը ստացվել է 488,311 ր.։ Անցեալ տարի միևնոյն ժամանակամիջոցում ստացվել է 485,920 րուբլի։

✦ Պետական Դումային այս նստաշրջանում ի միջի այլոց կը ներկայացվեն երկու օրինագծեր, որոնք կարևոր նշանակութիւն ունեն Կովկասի համար. մինը կովկասեան լեռնաշղթայով երկաթուղի անցկացնելու, միւսը Սարիղամիշ-Կարս երկաթուղագիծ կառուցանելու մասին։

✦ «Т. Л.»-ը գրում է. «Օգոստոսի 23-ին, ցերեկվայ ժամը 4-ին Թիֆլիսի կայարանն եկաւ վաճառական Վարդան Զարախչեանի կին Եղիզավէտան և ժանդարմ Միչկօյին յայտնեց, որ իր եղբայր երևանցի Յովհաննէս Տէր-Գրիգորեանը իր բացակայութեան ժամանակ իր բնակարանից գողացել է 500 րուբլու զանազան գոհարեղէն, ոսկեղէն և արծաթեղէն։ Երեկոյեան ժ. $7^1/_2$-ին, ժանդարմը կանգնած լինելով կայարանի դրան մօտ, նկատեց մի կասկածելի անձնաւորութեան ուսանողի հագուստով, ձեռքին մեծ ոամբիւռ։ Այդ անձը հաւանեաց ընդունարանը, ուր խուզարկութեան ժամանակ նրա մօտ գտնվեցին Զարախչեանի յափշտակած իրերը։ Գտնվեց նաև Երևանի նահանգական գաւառի վճիռը, որի համաձայն այդ ուսանողը զրկվելով բոլոր իրաւունքներից գողութեան և դրամաշորթութեան համար՝ ենթարկվում է 8 ամսով բանտարկութեան։ Ձերբակալվածը խոստովանեց իր յանցանքը։ Նրա մօտ կային նաև ուրիշ իրեր, բայց նա չասաց թէ ումնից են գողացված»։

ԲԱԳՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

—

✦ Մօտիկ ապագայում Բագւում օդաթռիչքի փորձեր է կատարելու ռուս օդաչու Ուտօչկինը։ Բագւի քաղաքապետը իր կողմից տուել է լիակատար համաձայնութիւն։

✦ Քաղաքապետը թոյլ է տուել Ալեքսանդր Վարդանեանին հրատարակել Բագւում իր խմբագրութեամբ և իր սեփական պատասխանատւութեամբ գրական-գիտական և հասարակական երկշաբաթաթերթ հայերէն լեզուով՝ «Նեցուկ» անունով։

✦ Ալի Փաշա Հուսէյնովին թոյլատրված է հրատարակել Բագւում մի օրաթերթ թուրքերէն՝ «Դօղրը Սէօզ» (Ճշմարիտ Խօսք) անունով։

✦ Ի նկատի ունենալով խոլերայի թուլանալը քաղաքում և հիւանդների թւի զգալի պակասումը բարակներում, Միքայէլեան հիւանդանոցի վարչութիւնը շուտով կը փակի խոլերային երկրորդ բարակը և կը կրճատէ ծառայողների ցանկը։

✦ Օգոստոսի 20-ին կայացաւ սանիտարական գործադիր յանձնաժողովի նիստը քաղաքապետ Ի. Մարտինովի նախագահութեամբ։ Քաղաքապետութեան բժիշկ Ժիդկօվը զեկուցեց խոլերայի ընթացքի մասին։

Համաճարակի սկզբից ամբողջ քաղաքապետութեան մէջ եղել են 1123 խոլերային հիւանդութեան դէպքեր, որից մահացել են 465 հոգի։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

—

✦ Մօսկվայի քաղաքապետութեան մէջ ուժեղացված պահպանողական դրութիւնը երկարում է մինչև 1911 թ. սեպտ. 4-ը։

✦ Մօսկվայի մարդասիրական ընկերութեան հոգաբարձական խորհուրդը անյայտ անձից ստացել է 75 հազար րուբլի ընկերութեանը կից գտնվող հիւանդանոցի համար։

✦ Մօսկվայի վարկային ընկերութիւններին մօտիկ շրջաններում շատ են խօսում՝ թէ Պօլեակօվի բանկերից մինի վարչութիւնը առաջարկութիւն է արել Օդեսսայում ապրող ex-շահ Մահմէդ-Ալիին՝ստանձնել այդ բանկի կառավարչի պաշտօնը իբրև վերահսկիչ։ Այս լուրը բղխում է միանգամայն արժանահաւատ աղբիւրներից։ Կարծում են, որ կան լուրջ հիմունքներ ստանալու շահի համաձայնութիւնը, որը շահագրգռված է իբրև ակցիօնէր այդ բանկի գործերում։ Այս օրերս հարցը կը լուծվի վերջնականապէս։

✦ Ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրութեան մէջ վերջացաւ այն աշխատանքը, որ վերաբերում է երկաթուղիների III կարգի գները պակասեցնելուն։ Նոր պակասեցված տարիֆը մտադրութիւն կայ մտցնել 1911 թ. յունվարի 1-ից։ Այդ ժամանակից բոլոր գծերի վրա գործադրութեան կը հանվեն IV կարգի վագոններ։ («Р. У.»)

✦ Կնուտ Համսունը սեպտեմբերին կը գայ Ռուսաստան։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

—

Կօկանդ, 19 օգոստոսի

Տեղիս սիրողները, նախաձեռնութեամբ Ն. Ք. Աբրահամեանցի, «Ապօլլօ» թատերասրահում ներկայացրին 2 վոդևիլ՝ «Շփոթված ծառան» 1 գործ. և «200,000», նոյնպէս 1 գործ.։

Խաղը, ինչպէս սիրողների խաղ, անցաւ սահուն։

Դահլիճը ծայրէ ի ծայր լիքն էր երևելի հասարակութեամբ։ Կարգապահութիւնը օրինակելի էր։ Անցեալ անգամների պէս՝ ծնողները չէին բերել իրանց ծծկեր երեխաներին։

Զուտ օգուտ մնաց 150 ր., որը և յատկացվեց նոր-կառուցվելիք ուսումնարանի շինութեանը։ Լաւ կանէին տեղիս սիրողները, եթէ գոյացած գումարից վերցնէին ամեն անգամ մի որոշ տոկոս և այդ գումարով ձեռք բերէին անհրաժեշտ ըեմական պիտոյքներ, որպէսզի ամեն չնչին բանի համար չընկնէին դռնէ դուռ։

Ցանկալի էր, որ սիրողները կարողանային աջողեցնել ամսական մի անգամ ներկայացում, որով թէ բարոյապէս օգնութիւն հասցրած կը լինէին տեղիս հասարակութեան և թէ նիւթապէս եկեղեցուն և ուսումնարանին։

Պ. Մանուչարեան

ԹԱՏՐՈՆԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

✦ Հայոց Դրամատիկական Ընկ. Վարչութիւնը որոշել է ներկայ սէզօնի համար կ. Պօլսից հրաւիրել պօլսահայ դերասաններ՝ օր. Պրինձմէջեանին, Վ. Փափազեանին և Միվաճեանին։

✦ Հայ բեմի դերասան Սեւումեանը այս օրերս կուղևորվի Մօսկվա, ուր նա մտադիր է յաճախել Գեղարուեստական և Կայսերական թատրոնները՝ դերասանական և ըեժիսեօրական գործը ուսումնասիրելու համար։ Մօսկվայից նա մտադիր է Պետերբուրգ անցնել նոյնպիսի նպատակով, իսկ այնտեղից էլ Բերլին։

✦ Վրաց երիտասարդ բանաստեղծ և գրող Ն. Կուրդղելաշվիլին թարգմանում է Անրի Բատայլի «Vierges folles» նոր պիէսը, որը վերջերս մեծ ընդունելութիւն գտաւ ամենուրեք։ Պիէսը միանգամայն հետաքրքրական բովանդակութիւն ունի և արժէ թարգմանել նոյնպէս հայերէն։

✦ Վրաց Դրամատիկական Ընկ. Վարչութիւնը լսելով իր քարտուղար Իօսէբ Իմէդաշվիլիի առաջարկը, որոշել է ամեն տարի մի ներկայացում կազմակերպել և Ն. Մ. Գաբունիա-Ցագարէլիի անուան մի կին դերասանուհի ուղարկել դրամատիկական կուրսերը ուսանելու համար։ Այդ նպատակի համար որոշված է յատկացնել իւրաքանչիւր տարի 300 րուբլի։

✦ Նոյն ընկերութեան վարչութիւնը որոշել է մօտ ապագայում արձան կանգնեցնել հանգուցեալ Ն. Մ. Գաբունիա-Ցագարէլիի գերեզմանի վրա։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 26 օգոստոսի

Այսու յայտնում եմ յարգելի հասարակութեան, որ Ախալքալաքի դպրոցի երգեցողութեան ուսուցիչ Նիկ. Յովհաննիսեան (նախկին Իսրայէլ սարկաւագ), որը Նորին Վեհափառութեան կոնդակով զրկվում է պաշտօնավարելու ծխական-եկեղեցական դպրոցներում, ես չեմ. խնդրում եմ ինձ չը շփոթել վերոյիշեալի հետ։

Խնդրում եմ միւս թերթերին ևս արտատպել։

Ուսուցիչ՝ Նիկ. Գրիգորեան Յովհաննիսեան

—

Շամախի, 18 օգոստոսի

Մենք, Շամախու հայոց ս. Աստուածածին եկեղեցու երէցփոխի հինգ տարվայ ոչ ոքից չը ստուգված հաշիւները քննելու համար ծխ. ժողովից ընտրված յանձնաժողովի անդամներս, պարտք ենք համարում լրագրի միջոցով յայտնել ի գիտութիւն մեր՝ մանաւանդ բացակայ ծխականների՝ այն, որ ընտրված լինելով ներկայ տարվայ փետրվարի 21-ին՝ անմիջապէս ձեռնարկեցինք գործի. հէնց առաջին անգամ խոչընդոտ եղաւ մեր գործին տեղիս կօնսիստօրիայի պաշտօնեայ և մեր երէցփոխ Աթանէս Եգանեանի հիւանդութիւնը, յետոյ շարունակ մեր կոչերը նրան, որ մեզ ստիպում էր, նրա վարած հինգ տարվայ թերութիւններով և անկանոնութիւններով լի մատեանների դրութիւնը, որոնք առանց բացատրութեան ոչ մի հնարաւորութիւն չը կար պարզելու, որովհետև ելքի և մուտքի յօդուածները զուրկ էին գլխաւորապէս գրաւոր ապացուցաթղթերից։

Մեր շարունակ դիմումներին պարոնը վերջապէս բաւարարութիւն տուեց մեր մի երկու նիստերին ներկայ գտնվելով, որի միջոցին հազիւ կարողացանք ձեռքից հանել միմիայն 1906 թ. մատեանը, սակայն թերութիւնները—թերութիւններ մնացին։ Այնուհետև այս պարոնը ընդմիշտ հեռացաւ մերժելով մեզ մի որևէ բացատրութիւն տալուց։

Այս հանգամանքը ստիպեց մեզ մի քանի անգամ, թէ անձամբ և թէ գրաւոր, դիմել տեղիս կօնսիստօրիային և թեմական առաջնորդին, որ սրանք գոնէ առաջարկեն իրանց ստորադրեալին բաւարարութիւն տալ մեր օրինաւոր պահանջներին. միևնոյն ժամանակ խնդրեցինք կօնսիստօրիայից ուղղակի իրան վերաբերող մի քանի հարցերին պաշտօնապէս մեզ տեղեկութիւն տալ եկեղեցու հաշւետւութեան վերաբերեալ. օրինակ, յիշեալ եկեղեցին սկսած 1906 թ. յունվարի 1-ից մինչև տարվայ սկիզբը որքան գումար է ունեցել զանազան պետական և ուրիշ հաստատութիւններում և ինչքան տոկոսներ են ստացվել յիշեալ գումարներից. պատճառ՝ մատեաններում գրված լոկ թւանշաններին, որոնք ապահովված չէին մի որևէ փաստաթղթերով, շատ դժուար էր հաւատ ընծայել։ Նոյնպէս հաղորդել յիշեալ թւականների չափաբերական մատեանից, ամեն տարվայ համար առանձին, ծնվածների, պսակվածների և թաղվածների թիւը, որովհետև հաշւեմատեաններում այս աղբիւրների վերաբերեալ մուտքը արձանագրված է կամ մի քանի ամսվանը կամ մի ամբողջ տարվանը միասին. բայց կօնսիստօրիան նոյնպէս լռութիւն պահպանեց։

Վերջապէս այս անելանելի դրութիւնից դուրս գալու համար վերջին անգամ փորձ արինք նորից դիմելու թեմիս առաջնորդ Անանիա արքեպիսկոպոսին, բացատրելու մեր՝ կօնսիստօրիային ուղղած երկու յայտարարութեանը, նոյնպէս պարզելու, թէ առանց ծխական ժողովի և նոյն իսկ հոգաբարձութեան գիտութեան, երէցփոխ Եգանեանցը ինքնակամ ինչ՞ն է տուել եկեղեցու գումարից 769 րուբ. Մակար քահանայ Անտօնեանցին՝ ինչ-որ ուսումնարանի համար և ինչպէս է վարվել յիշեալ քահանան այս գումարի հետ, որի պատասխանը եղաւ նոյնպէս լռութիւն։ Այս բոլորը պատճառ եղան գործի ամիսներ ուշանալուն։

Ինչպէս լուծել այս գործեան հանգոյցը, յանձնաժողովս մնացել է շուարած. կըրկնում ենք, որ Եգանեանի այս կերպի գործունէութեանը կուրօրէն չէր կարելի հաւատալ, որին տեղիք էին տալիս հէնց մատեանները իրանք, նրանով, որ պարոնը իր նախորդ երէցփոխ Արշակ Թառայեանից ստացած պուդը 15 ր. 50 կ. մոմը ցոյց է տալիս իբրև մնացորդ 1906 թւականի՝ պուդը 26 ր. 50 կ., որի հաշիւը կարված է մատեանում։

Նոյն Թառայեանից ստացած $114^1/_2$ ֆունտ մոմը, 30 ֆունտ խունկը և 29 ր.

78 կոպ. կանխիկ դրամը չէ արձանագրված մատեաններում:

Նրա վերահսկողութեան յանձնված եկեղեցին 1906 թ. մուտք է ունեցել 1121 ր. 28 կ., իսկ ելք՝ 146 ր. 22 կ., ուրեմն ծախքը լրացնելու կարիք է եղել 24 ր. 94 կ., այն ինչ՝ Եգանեանը խնայողական գանձարանից վերցրել է 215 ր., որի մասին մատեանում ոչինչ չը կայ:

Աւերակ եկեղեցին ունի երեք խանութներ, որոնք տրվում են վարձով. տարեկան 18 ր., նոյնպէս ամբողջ հինգ տարվայ ընթացքում այս փողերի մասին ոչինչ չէ յիշված:

1908 թւի մատեանում, մայիսի 31-ին մուտք է գրված Նուէր Բուդաղեանից 2000 րուբլի. թէ ուր են տեղաւորել այս գումարը, յայտնի չէ, սակայն նոյն տարվայ դեկտեմբեր ամսվայ 31-ին գրված է ելքում՝ «Եկեղեցապատկան 2000 ր. «բիլեթը» Թիֆլիսի Առևտրական բանկը փոխադրելու համար, պօստի ծախս 80 կ.»: Եթէ ենթադրենք, որ սա նոյն փողն է, ապա հարց է ծագում, թէ ուր են սրա 7 ամսվայ տոկոսները:

Նոյն տարվայ մատեանում Եգանեանը ցոյց է տալիս, վաճառված 40 թաղար (թաղարը 25 պուդ) 10 պուդ կուպրի համար մուտք 262 ր. 60 կ., որը վաճառված է Թուրք Մեշադի Ալասկարին. այն ինչ, Մեշադի Ալասկարը մեզ տուած ընկալագրում և բազմաթիւ վկաների ներկայութեամբ ցոյց է տալիս, որ ինքը գնել է 80 թաղար կուպրը, թաղարը 7 րուբլի: Ինչպէս կը նկատէ ընթերցողը, երկու կողմից էլ ցոյց տրված հաշիւների մէջ մեծ տարբերութիւն կայ:

Վերջապէս նոյն եկեղեցու կուպրից նոյնպէս 9 թաղար ծախված է բաղնիսպան Միր Ասլանին, թաղարը 8 րուբլի, իսկ այս փողերը բոլորովին չեն յիշված մատեանում:

Բաւականանանք առ այժմ սրանով, յուսալով՝ որ վերջ ի վերջոյ այս ամենը կը պարզվի հասարակութեան առաջ. դժբաղդաբար յանձնաժողովս այս հանգամանքները չը պիտի երեան գար լրագրութեան մէջ, բայց, ինչպէս կը տեսնէ ընթերցողը, հանգամանքները ստիպեցին մեզ երեան հանելու գործի իրողութիւնը, որ գոնէ սրանով տեղիս կօնսիստորիան և երէցփոխը ի նկատի առնելով մեր առաջ բերած հաշիւների թիւրիմացութիւնները՝ բաւարարեն մեզ, որ մենք վերջ տանք այս հաշիւներին:

Զարմանալի չէ արդեօք առաջնորդի ու կօնսիստօրիայի լռութիւնը մի այնպիսի երէցփոխի վերաբերմամբ, որը իր ժամանակից 2 տարի ես աւել, այն է 5 տարվայ ընթացքում, զլացաւ գոնէ մի քանի ժամ գոհել հաշիւ տալու իր ընտրողներին: Ահա այս հանգամանքը պատճառ եղաւ ժողովրդի երես կանգնելուն և մեզ՝ ինչպէս հաշւետեսների՝ ընտրելու:

Յանձնաժողովի անդամներ՝

Մարտիրոս Ղուլբանդեան, Ս. Սարգիսբէկեանց, Ալէքսանդր Թառայեան

—

Բաթում, 22 օգոստոսի

Կարդացի «Մշակի» № 182-ի մէջ իմ հասցէին ուղղված նամակը, Բաթումի ծխական դպրոցի հոգաբարձութեան չորս անդամի (մինը, երևի, չէր համաձայնել) ստորագրութեամբ վաւերացված: Այդ նամակով հոգաբարձուները փաստօրէն չեն հերքում իմ գրածները, այլ մեծօրէն բարեհաճում են գրել. «...Որը գիտակցելով որ ընդհանրապէս մեր դպրոցների գոյութիւնը նիւթական չգոյութեան պատճառով կախված է հասարակութեան տրամադրութիւնից և որ վերոյիշեալ յերիւրանքները ?! (իմ հաղորդած, իրանց կրկնած, բայց փաստօրէն չը հերքած տեղեկութիւնները) կարող են շատ միամիտների միտք պղտորել, հոգաբարձութիւնը առաջարկում է ** լրատուին հրապարակով վերցրել դիմակը, որպէսզի հնարաւորութիւն ունենանք հէնց իր ակնարկած հասարակութեան կարող անձերից ընտրված յանձնաժողովի առաջ ապացուցանելու, որ ինքը պրօվօկատորի դեր է կատարում դպրոցի նման մի վեհ և պատկառելի հիմնարկութեան վերաբերութեամբ»:

Բառեր, բառեր, անգիր արած բառեր... Շնորհիւ վեհափառ սուլթանի՝ երկրում խաղաղութիւն է. միայն լրատուներն են յերիւրում, պրօվօկատորի գերեր կատարում... Հերքվեց, պրծաւ, գնաց:

Եթէ դպրոցը ձեզ համար, պ. պ. հոգաբարձուներ, իսկապէս վեհ և պատկառելի հիմնարկութիւն է, եթէ հասարակութեան բարի տրամադրութիւնը ձեզ համար արժէք ունի, թողէք իմ անձնաւորութիւնը, որ միանգամայն կապ չունի ձեզ վերագրված մեղադրանքների հետ, հրաւիրեցէք ժողով, իսկ լուրեր հաղորդողը կը գայ այն ժողովին և մի առ մի կը հաստատէ, որ հոգաբարձուն կամայականօրէն պատառոտել է աւագ ուսուցչի համար անհպաստ պաշտօնական թղթեր, որ նորընտիր հոգաբարձուները, դեռևս չը հաստատված իրանց պաշտօններում, պաշտօնի են մտել, պաշտօնական թղթեր են ստորագրել, որ հոգաբարձութիւնը արձակել է ամբողջ ուսուցչական խումբը իբրև անհամերաշխ պառակտված, որ այս մեղադրանքի մէջ արձակված է և աւագ ուսուցիչը, որ հոգաբարձութիւնը նորից աւագութեան է հրաւիրել այն Ցարէթ Խաչատրեանին, որի ղեկավարած դպրոցի պատկերը պաշտօնական գրով նկարագրել-ներկայացրել է դպրոցի խառն ժողովին նոյն դպրոցի կրօնուսոյց Կարապետ քահ. Մալխասեանը, որ, չը գիտենք որպիսի տրամաբանութեամբ, առաջիկայ տարում պիտի կողք-կողքի նորից պաշտօնավարէ մի անգամ արձակված, և պակասեցված ռոճիկով նորից ընդունված նոյն աւագը և նոյն աւագի ղեկավարութեան տակ գտնված դպրոցի անցեալ վիճակը հանդիսացնող կրօնուսոյցը:

Կրկնում եմ և շեշտում. «Եթէ դպրոցը ձեզ համար, պ.պ. հոգաբարձուներ՝ Գրիգոր Գրիգորեան, Մկրտիչ Իգիթխանեան, Նշան Մնդոյեան և Յովհաննէս Բալայեան, վեհ եւ պատկառելի հիմնարկութիւն է, եթէ հասարակութեան բարի տրամադրութիւնը դպրոցի նիւթականի վերաբերութեամբ ձեզ համար գին ունի, ապա հրաւիրեցէք ժողովի դպրոցիդ նպաստներ տուող անձերին, դպրոցական գործը հասկացող

անհատներին և նրանց առաջ փաստօրէն հերքեցէք իմ ձեր մասին վերը գրածները: Գուցէ նուիրատուների ժողովը չը կամենաք հրաւիրել, դժուարանալով մի առ մի որոշել, ես առաջարկում եմ հրաւիրել իմ կողմից հ. Մելեանին, Յակ. Մեղաւորեանին ու Գ. Մելիք-Շահնազարեանցին *): դուք էլ ձեր կողմից ընտրեցէք երեք հոգի, թող այդ ընտրվածները քննեն իմ ձեր մասին գրածները, քննեն ձեր դպրոցական գործերը, հարցնեն կարևոր վկաների. եթէ ապացուցվի, որ իմ գրածները գրպարտութիւն են, յերիւրանք են, ես խօսք եմ տալիս հրապարակով յայտնելու ոչ միայն իմ անունս եւ ազգանունը, այլեւ նրանց, որոնք հաղորդել են ինձ վերոգրեալ լուրերը: Բայց եթէ հաստատվեն իմ գրածների ճշմարիտ լինելը, այն ժամանակ էլ դուք պարտաւորված պիտի լինէք իսպառ հրաժեշտ տալու հասարակական պաշտօնավարութիւնից իբրեւ անարժան գործիչներ, իբրև մարդիկ, որ իրանց ստորագրութիւններով հրապարակ են ելնում ուրիշի ուղիղ գրածները, ճշմարիտ հաղորդածները գրպարտութիւն յերիւրանք, պրօվօկացիա անուանելու: **

*) Յոյս ունեմ, որ ի սէր դպրոցի չը մերժեն իմ առաջարկութիւնը, թէկուզ չիմանալով թէ ով է առաջարկողը: **

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Թաւրիզ, 12 օգոստոսի

Զինաթափութեան հարցն է Պարսկաստանի այսօրվայ կառավարութեան զբաղեցնողը. դարձեալ նոյն հարցն է, որ աջակողմեան և ձախակողմեան կուսակցութիւնների և միևնոյն ուղղութիւններն ունեցող հայ և պարսիկ մամուլի մէջ առաջ է մղել անխորժելի ու անախորժ տրամադրութիւններ և թեր և դէմ կարծիքներ: Մայրաքաղաքում կատարված վերջին դէպքերը կամ, աւելի ճիշդը, Սաթթարի և իր համագործակիցների պարտութիւնը միայն զինաթափութեամբ չը վերջացաւ. այդ անցքը պատճառ դարձաւ զանազան տրամադրութիւնների և տարաձայնութիւնների: Սաթթարն ունի իր կուսակցութիւնն անշուշտ թէ Թէհրանում և թէ մեծ չափով Ատրպատականում. հանգիստ չէ սաթթարական տարրը և անդամներ է ցոյց տալիս նաև հայերին՝ վերագրելով Թէհրանում մուջահիդների կրած պարտութիւնը Եփրեմին, որ ղեկավարեց իր փոքրիկ հայ խմբի հետ Սադրազամի պարկի վրա եղած արշաւանքը սարդար Բահաթուրի գործակցութեամբ: Պարսիկ ժողովուրդը ջոկել չը գիտէ անհատականը հասարակականից. նա չէ իմանում, գիցուք, որ Եփրեմը կարող է մասնակցել պետութեան զինուորների գործողութեանը իբրև մի անհատ, մի սոսկական չինօվնիկ և ոչ թէ հայ յեղափոխական, որ ներկայացնէր հայ ժողովրդի մի որոշ մասի տենչերն ու զգացմունքները. այլ նա՝ պարսիկ ֆանատիկոս մասսան և նրան առաջնորդող աջակողմեանները՝ հոգևորական թէ ուրիշ յետադիմական խմբեր՝ ամենայն ինչ կապում են պարսկահայ ժողովրդի ցանկութիւններին և դատապարտում, որ ողջ յեղափոխական Պարսկաստանին սիրելի և անզուգական հերոսը՝ Սաթթար խանը զոհ գնաց հայերի դաւադրութեանը. և այդ տրամաբանութեամբ ևս շատ շատերը ցըրտացել են հայերից, ատում ու հայհոյում են անգամ նրանց: Հեռու չէ, որ անակնկալ պատահարների հանդիսատես էլ լինենք այլ և այլ վայրերում, մանաւանդ Թէհրանում, եթէ հաւատանք նոյն տեղից եկած նամակներին: Ինչ էլ որ լինեն ապագայ պատահականութիւնները, վնասակար թէ անվնաս, այսու հանդերձ Եփրեմի և հայ խմբակի խառնվելը Սաթթար խանի դէմ մղված արշաւանքին խիստ քննադատութեան է արժանի երկու տեսակէտից ևս. իբրև դեմօկրատ յեղափոխական՝ եթէ համարում է իրան Եփրեմը, չը պէտք է մասնակցէր հէնց սկզբունքային տեսակէտից: Երկրորդ՝ իբրև սոսկ անհատ, չինօվնիկ եթէ ըմբռնենք իրան, նորից չը պէտք է այդ քայլն անէր, հաշւելով այն, որ պարսիկ ժողովուրդը նրա և ընկերների անձերի հետ կապել է դժբաղդաբար պարսկահայի անունը, և այդ իսկ պատճառով կարող է պատահել, որ անհատի քմահաճոյքի ու սխալների համար պարսկահայ ժողովուրդը դառնայ քաւութեան նոխազ:

Թէհրանում կառավարութիւնը խուզարկում է տները և զէնքեր խլում:

Թաւրիզում ևս ձեռնարկել են զինաթափութեան գործին: Յայտարարված է զէնքերը յանձնել կառավարութեան. զէնք կրելու անհրաժեշտ կարիք զգացողները պէտք է ստանան ոստիկանութիւնից արտօնագիր:

Արդեօք ինչ հետևանք կունենայ ծայրագաւառների մէջ, աջող թէ անաջող, դըժուար է ասել, մանաւանդ Սօուջ-Բուլաղ, Ուրմի, Սալմաստ և այլ հեռաւոր սահմանածայրեր, որ տեղերում անհանգիստ կեանքը, սպանութիւններն ու յափշտակութիւններ օրը ցերեկով են կատարվում անպատիժ:

Հաստատ լուր կայ, որ Ուրմիի դատաւոր է նշանակվել Իջլալ-ուլ-Մուլքը, տըխրահռչակ Մօհթէշէմի տեղը:

Թաւրիզը մինչև հիմա ազատ է խօլերայի արշաւանքից. Սարաբի գիւղերում դէպքեր լինում են յաճախ. Ջուլֆայում էլ, ասում են, դէպք եղել է. արդեօք չարաբաստիկ հիւրը կը մտնէ Թաւրիզ թէ ոչ, յայտնի չէ տակաւին:

Հայկազուն

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Պարիզից հեռագրում են, որ յուսանկարիչ Գիշարը գտել է անծուխ նոր վառօդ, որ իր ոյժով գերազանցում է մինչև օրս եղածներից:

◆ Պարիզից հեռագրում են, որ երեք ամերիկացի բժիշկներ, որոնք գտնվում են Հավայի կղզիներում, տեղեկացրել են Պաստէօրեան ինստիտուտին, որ նրանց աջողվել է գտնել բորոտութեան բացիլը:

◆ Կ. Պօլսում զինուորական իշխանութիւնը յայտարարել է, թէ այն տեղերում, ուր յայտարարված է պաշարողական դրութիւն, նա իրաւունք է ստացել խուզարկել և ձերբակալել կասկածելի անձերի և դադարեցնել պարբերական հրատարակութիւնները:

◆ Թիւրքաց կառավարութիւնը վճռել է այսուհետև զրահանաւերի պատուէրները կատարել Անգլիայում: Վճռված է այլևս հին զրահանաւեր չը գնել: Անգլիայում արդէն պատուիրված է կառուցանել նոր տիպի 20 ատորական նաւեր:

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

25 օգոստոսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Պաշտօնապէս հերքվում է լրագիրների այն տեղեկութիւնը, թէ ոստիկանութիւնը խուզարկութիւն էր կատարել Պետական Դումայի շինութեան մէջ դըռնապանների կացարաններում:

ՄՈՍԿՎԱ: Փակվեց ձիաբուծութեան ցուցահանդէսը:

ԳՈՄԷԼ: Հեղեղը ծածկեց շատ շինութիւններ, խճուղին: Վնասները խոշոր են:

ԿԻԵՎ: Վախճանվեց պետական իրաւունքի պրոֆ. Ռոմանովիչ-Սլավատինսկին:

ՄԻՏԱՎԱ: Ժանդարմները գաւառում գտան կահաւորված տպարան, լատիշական 5,000 թռուցիկներ և գրութիւններ: Միտավայում ձերբակալվեց լատիշական սոց.-դեմ. կուսակցութեան կոմիտէտը: Կալանաւորվածների թիւը 14 է:

ՄԻՆՍԿ: Դատախազի կարգադրութեամբ օգագնացներ Ռանկը և Մարտօգլիօն բանտարկվեցին. Վնասվածների ազգականները ներկայացնում են 6,000 րուբլու պահանջ:

ՏՕԿԻՕ: Հեղեղը սպառնում է Օսակային և Կօբէին:

ԿԻԵՎ: Ուժեղ հեղեղը ահագին տարածութիւն է բռնել: Շատ գաւառներում բանջարանոցները և արտերը փչացան: Մի քանի գիւղում կայծակից հրդեհներ առաջացան. կան մարդկային զոհեր:

ՊՕԼՏԱՎԱ: Դուման որոշեց միջնորդել թոյլ տալ կնքելու 1.280,000 րուբլու փոխառութիւն ջրանցքի համար:

ԵԿԱՏԵՐԻՆՈԴԱՐ: Եկաւ արդարադատութեան մինիստրը:

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.

(Կուկիա, Վօրօնցովի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.:

Կ. Մ. ՉԻԿՈՎԱՆԻ—9½—11 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային:

Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.:

Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.:

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.

Ա. Մ. ՓՈՒԴԻՆՈՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.:

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ՋԻԼԲԵՐՇԱՑ—12½—1½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.:

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.:

Բ. Գ. ԱՂԱՄԱՐԵԱՆ—1½—2 ժ. ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ՋԻԼԲԵՐՇԱՑ—6—6½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.:

Ի. Ֆ. ՄԱՐՑԻՇԵՎՍԿԻ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.:

Վճարը 50 կ.: Չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

103. 0—91

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

„Գուտտենբերգ“ գրախանութում վաճառվում է

Ս. ՄԱՆԴԻՆԵԱՆԻ հետևեալ նոր աշխատութիւնը՝

Մի էջ հայկական ուսուցման պատմութիւնից, գինն է 60 կ.

Այնտեղ են վաճառվում նոյն հեղինակի և միւս աշխատութիւնները՝

Նոր Այբբենարան ուսուցիչ. համար 75 կ.

Նոյնը աշակերտների համար 15 կ.

Իրազննական դասեր 1 ր.

Начальн. русск. Хрестоматія для армянъ 1-я книжка 55 к.

Նոյնը 2-книжка 75 կ.

Դիմել՝ Тифлисъ, Книжный магазинъ „Гуттенбергъ".

(Ե. ու.) 981. 8—2

Զաքաթալայի օրիորդաց կար ու ձևի արհեստանոցի համար հարկաւոր է

ՄԻ ՓՈՐՁՎԱԾ ՎԱՐԺՈՒՀԻ,

որը պէտք է իմանայ կանանց վերաբերեալ ամեն տեսակ զգեստներ կարելը - ներքնազգեստ և վերնազգեստ: Ռոճիկ 450 ր.: Պարապելու է օրական 8 ժամ: Դրսի կարերից ստանալու է՝ զուտ օգուտից՝ 20 տոկոս: Պարապմունքը սկսելու է սեպտեմբերի 1-ից մինչև յունիսի 15-ը:

Ցանկացողները թող դիմեն հետևեալ հասցէով՝ Закаталы, Ст. Мел. Цатурову.

Ուսումնարան եւ Պանսիօն

ՕՐԲԷԼ ՕՐԲԷԼԵԱՆՑԻ

(ՀԻՄՆՎԱԾ 1844 ԹՈՒԻՆ)

Ընդունվում են երթևեկ աշակերտներ և աշակերտուհիներ, իսկ գիշերօթիկ՝ միայն աշակերտներ. և պատրաստվում են բոլոր միջնակարգ դպրոցների ստորին դասարանների: Ընդունելութիւնը սկսվում է օգոստոսի 25-ից, իսկ ուսումը սեպտեմբերի 6-ից:

Лермонтовская улица №, 1.

(ու.կ.ե.հ.) 998. 4—1

ԻՄ Կրօնի դասագրքեր ցանկացողները կարող են դիմել բոլոր հայ գրավաճառներին և ինձ (Бебутовская ул. 20): Զեղջը՝ ինչպէս յայտարարված է գրքերի կազմի վրա:

ՍԱՀԱԿ ա.-քահ. ՍԱՀԱԿԵԱՆՑ

(Ե. ու.) 903. 10—6

Մամուլի տակն է

ԴԱՍԱՏԵՏՐ ԿՐՕՆԻ

Բ. ՏԱՐԻ

Պատկերազարդ

Ըստ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ԾՐԱԳՐԻ

Միւս տետրերը լոյս կը տեսնեն յաջորդաբար՝ նոյն ուղղութեամբ: Զեղջ 25%: ՍԱՀԱԿ ա.-ք. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

(ա.օ.) 991. 5—2

Լոյս են տեսել և վաճառվում են

Յ. ՏԷՐ-ՄԻՐԱՔԵԱՆԻ

Դասագրքերը:

1) Իրաշրջանների վերածված թւաբանական խնդիրների ժողովածու: Ա. և Բ. տարիների դասընթաց: 1910 թ. 30 կոպ.

2) Հարտման-Ռուզամի՝ Իրաշրջանների վերածված թւաբանական խնդիրների ժողովածու: Գ. տարվայ դասընթաց: Բ. տպ. 910 թ. 30 կոպ.

3) Նոյն գրքի՝ Դ. տարվայ դասընթաց: 1909 թ. 35 կոպ.

Պահեստը «Գիր» գրավաճառանոցում (Тифлисъ, Вельяминовская ул. № 7).

(Ե. ու.) 916. 6—5

ԱՌԵՒՏՐԻ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ՄԻՆԻՍՏՐ. ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔՈՅ ԳՏՆՎՈՂ

Տ. Մ. ՓԻԼՕՅԵԱՆԻ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ

Թիֆլիս, Միխայէլեան պր. 24/4.

Տալիս են երկսեռ անձերին մասնագիտական առևտր. կրթութիւն:

Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են ատտեստատներ:

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ պրապմունքները կատարվում են կուրսերում՝ Pitman և Պարիզի Pigier դպրոցների ձևով կազմակերպված Muster-Comtori-ում: Նիւթերն առնվում են բէտ: կեանքից: Առարկաներն են. ա) ՊԱՐՏԱԴԻՐ.—1) Հաշւապահութիւն (պարզ, իտալ., գերմ., ֆրան., ամերիկական, բանկային և գործարանական), 2) Առևտրական թւաբանութիւն, 3) Քաղաքատնտեսութիւն, 4) Օրէնսգիտութիւն (առևտրական իրաւունք, մուրհակի կանոնադրութիւն), 5) Առևտրական թղթակցութիւն, 6) Թւաբանութիւն համրիչի վրա, 7) Վայելչագրութիւն, արագագրութիւն (ամենապատ ձեռքի ուղղումն..-բ) ՈՉ-ՊԱՐՏԱԴԻՐ.—1) ՕՏԱՐ ԼԵԶՈՒՆԵՐ, 2) ստոգրութիւն, 3) դակտիլօգրաֆիա (ռեմինգտոն և այլ.) և 4) առևտրական թղթակցութիւն օտար լեզուներով: Զբաղմունքները կատարվում են և զատ-զատ: Ունկնդիրների թւի շատութեան պատճառով բացվում է զուգընթաց բաժանմունք: Ունկնդիրների թիւը սահմանափակված է: Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ին: Խնդիրների ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից, առ. 10—2 ժ. և երեկ. 4—7 ժ.: Ծրագիրը և կանոններն ուղարկվում և տրվում են ձրիաբար կուրսերի շէնքում:

Կուրսերի հիմնադիր՝ առևտր. գիտութեան կանդիդատ՝ Տ. ՓԻԼՕՅԵԱՆ

(ու.կ. հ.) 907. 0—10

ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱՍԵՆԵԿԱՅԻՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻՆ ԿԻՑ

Երկու սեռերի անձերի համար

(Տասնեւմէկերորդ տարի)

Դասընթացքներում աւանդվում են՝ կրկնակի իտալական հաշւապահութիւն արդիւնաբերութեան բոլոր ճիւղերի վերաբերեալ, առևտրական թւաբանութիւն, առևտրական թղթակցութիւն, առևտրական իրաւունք, գեղագրութիւն և ցանկացողներին՝ ռէմինգտօնով գրելու ուսուցումն:

Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ից 1910 թ.:

Դասընթացքները շարունակվում են 6 ամսից ոչ պակաս: Պարապմունքներն երեկոները՝ շաբաթական 3 անգամ: Ամբողջ դասընթացքի վճարն է 40 րուբլի: Խնդիրները՝ Թիֆլիսի Առևտրական Դպրոցի Վերատեսչի անունով ընդունվում են Առևտրական Դպրոցի գրասենեակում, առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև 1-ը ցեր.:

(ու. կ. ե.) 960. 6—4

ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐ

Թիֆլիս, Նաբէրեժնայա, Վերայի կամուրջի մօտ, № 19.

Ի. ՖՕՆ-ԲՐԵՆՆԵՐԻ

Հեղինակ դասագրքի՝ ընդունված լուս. մինիստր. գիտական կոմիտէտի եւ ֆինանս. մինիստր. ուսումն. բաժ. կողմից իբրեւ ձեռնարկ եւ դասագիրք բոլոր առեւտր. դպրոցներում:

Դասարանները հիմնված են 1890 թ. և ուսումն. իշխան. կողմից ճանաչված են օրինակելի:

Դասարաններն ընձեռում են երկու սեռի անձերին, որոնք ցանկանում են ունենալ հաշւապահի, թղթակցի, գործակալի և այլ պաշտօն, յատկապէս առևտր. գիտութիւններ:

Դասարաններում աւանդվում են հետևեալ առարկաները. 1) ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ (կրկնակի, իտալական) եւ այլ տեսակի՝ բանկային, ֆաբրիկային, քաղ. եւ գեմստ. ինքնավար., գինու մենավաճառի, գործարանային, գիւղատնտեսական եւ այլն: Դասաւանդութիւնը կատարվում է միանգամայն գործնական մէթօդով եւ սովորող առաջին դասից եւեթ ընտելանում է ինքնուրոյնաբար վարել գրքերը: 2) ԱՌԵՒՏՐ. ԹՒԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ.—Բանկային, ապրանքային, մուրհակային եւ այլ խնդիրների լուծումներ: 3) ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—Ինքնուրոյն կազմումն առևտր. նամակների՝ հանդերձ հաշւապահ., առեւտրա-թւաբանական եւ վաճառ. գիտութեամբ: 4) ԳԵՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—Վաճառականական, մուրհակային, ձեռագրի ուղղումն եւ բազմաթիւ տառերի ուսուցումն: 5) ՕՐԷՆՍԳԻՏՈՒԹԻՒՆ.—Ծանօթացումն մուրհակային, գէօրգիեւյին, արդիւնաբերական, կրէդիտային եւ այլ կանոնների: 6) ԳՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՌԷՄԻՆԳՏՕՆՈՎ.—Սովորողները տրամադրութեան տակ է դրվում զանազան սիստեմների 10 հատ մեքենայ, պարապմունքներից ազատ ժամանակը թէ իրանց գրաւոր գրամունքները կատարելու եւ թէ միաժամանակ հէնց ղեկավարի հսկողութեամբ ծանօթանալու մեքենաների տեխնիկային եւ մեխանիզմի հետ: 7) ԱՊՐԱՆՔԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ.—Սովորողները ծանօթանում են տեղ. հրապարակի վրա գտնվող յայտնի տեսակի ապրանքների քիմիական կազմուածքի եւ նոանց յատկութիւնների հետ: Այդ նպատակի համար կայ կաբինէտ՝ անհրաժեշտ պրիբօրներով: 8) ԹՒԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՄՐԻՉԻ ՎՐԱ.—Գործողութիւններ համրիչով: Թւաբան. եւ հանրահաշւական խնդիրներ: Կոտոր. եւ ամերիկ. ձեւեր: Բոլոր թւաբան. գործող. եւ խնդիրները ամբողջ դասընթացքի ժամանակ լուծվում են համրիչով:

Սովորողների ընդհանուր եւ մասնագիտ. զարգացման համար կայ ԳՐԱԴԱՐԱՆ դասաւանդվող առարկ. վերաբերեալ ամենալաւ դասագրքերով (մօտ 1000 գիրք): Գրքերը կարելի է եւ տուն տանել: Դասարանների դասընթացքն աւարտողները ձրիաբար կարող են օգտվել՝ գործնական հմտութիւն ձեռք բերելու համար՝ Ի. Ֆօն-Բրէնների առեւտրա-արդիւնաբեր. և տեխն. բիւրոյի գրասենեակում (Սերգիեւսկայա փ., № 4), որ, անպայման, օգտակար կը լինի գործնական տեսակէտից:

Դասարաններն ունեն 3 բաժանմունք. I բաժ. ընդունվում են գրագէտ անձեր, II-ում՝ քաղաքային կամ 3-դասեան դպրոցաւարտներ, իսկ III-ում - գործնական—հաշւապահ. և առևտր. թւաբան. գիտցողներ: Իւրաքանչիւր բաժ. դասընթացքը տեւում է 5 ամիս: Պարապմունքների սկիզբը ՍԵՊՏԵՄԲ. 15-ից: Խնդիրները եւ տեղեկ. ընդունվում են դասարանների գրասենեակում՝ Թիֆլիս, Նաբերեժնայա, Վերայի կամուրջի մօտ, սեփ. տ., № 19 կամ Սերգիեւսկայա փող., № 4. Գրասենեակը բաց է ամեն օր՝ առ. ժ. 9-1-ը եւ երեկ. ժ. 5—8-ը: Տէլէֆօններ—929 եւ 1044. (օ. մ.) 939. 20—6

Печатается и въ самомъ непродолжительномъ времени поступитъ въ продажу:

„СПИСОКЪ ФАБРИКЪ И ЗАВОДОВЪ РОССІИ".

Списокъ этотъ съ разрѣшенія Г. Министра Финансовъ и Г. Министра Торговли и Промышленности—составленный Редакціею «Торгово-Промышленной Газеты» и издаваемый Торговымъ Домомъ Л. и Э. Метцлъ и К°.

ЯВЛЯЕТСЯ ЕДИНСТВЕННЫМЪ ОФФИЦІАЛЬНЫМЪ ИЗДАНІЕМЪ

перечня существующихъ въ Европейской и Азіатской Россіи фабрично-заводскихъ предпріятій.

Какъ оффиціальное изданіе «Списокъ фабрикъ и заводовъ Россіи» будетъ заключать въ себѣ точныя данныя о всѣхъ предпріятіяхъ фабрично-заводской промышленности, свыше 30.000 адресовъ, и кромѣ сего, въ немъ будутъ сообщены впервые самыя полныя свѣдѣнія о всѣхъ табачныхъ и спичечныхъ фабрикахъ, сахарныхъ, винокуренныхъ и кирпичныхъ заводахъ, мукомольныхъ мельницахъ и маслодѣльныхъ заводахъ.

Съ выпускомъ этого единственнаго оффиціальнаго изданія торгово-промышленнымъ кругамъ уже не придется прибѣгать къ различнымъ частнымъ аналогичнымъ изданіямъ, которыя, преслѣдуя исключительно коммерческія цѣли и не заботясь нисколько о полнотѣ и точности свѣдѣній, сообщаютъ, якобы по оффиціальнымъ даннымъ, въ спискахъ фабрикъ и заводовъ уже устарѣлыя, крайне неточныя и далеко неполныя свѣдѣнія.

Цѣна «Списка фабрикъ и заводовъ въ Россіи» по предварительной подпискѣ опредѣлена въ 10 рублей за экземпляръ, каковая по выходѣ изданія въ свѣтъ будетъ значительно повышена.

Подписка принимается въ редакціи «ТОРГОВО-ПРОМЫШЛЕННОЙ ГАЗЕТЫ», С.-Петербургъ, Галерная, 24, и въ Торговомъ Домѣ Л. и Э. МЕТЦЛЬ и К°, Москва, С.-Петербургъ, Варшава.

142. 0—14

Типографія „Экономія" Большая Ванская № 3.